

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

з курсу: "Теорія та методика
формування елементарних
математичних уявлень
у дітей дошкільного віку"

Студентки _____ групи

ППП _____

Марія КОМІСАРИК
Кузнецова КУЗНЄЦОВА

РОБОЧИЙ ЗОШИТ
для самостійної роботи студентів
спеціальності 012 Дошкільна освіта
з курсу «Теорія та методика формування елементарних
математичних уявлень у дітей дошкільного віку»

Методичний посібник

Чернівці, 2023

**Друкується за ухвалою Вченої ради
факультету педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького
національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол №12 від 30 червня 2022 року)**

Укладачі:

Комісарик М. І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти;

Кузнєцова К. С., кандидат педагогічних наук, доцент, асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти.

Рецензенти:

Добош О. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету;

Прокоп І.С., доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Комісарик М. І., Кузнєцова К. С. Робочий зошит для самостійної роботи студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта з курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку», Чернівці, 2023. 277 с.

Робочий зошит призначений студентам для виконання самостійної роботи та орієнтований на забезпечення їх необхідним матеріалом для такого виду робіт.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	6
Семінар № 1 Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку як наукова і навчальна дисципліна.....	6
Семінар № 2 Зміст, засоби та методи формування елементарних математичних уявлень.....	14
Семінар № 3 Форми організації навчання дітей елементам математики...	23
МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ.....	36
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	42
Семінар № 4 Теоретичні аспекти формування уявлень про множину в різних вікових групах.....	42
Семінар № 5 Методичні прийоми формування уявлень про множину в різних вікових групах.....	54
Семінар № 6 Теоретичні аспекти формування уявлень про число, лічбу та обчислення.....	62
Семінар № 7 Методичні прийоми формування уявлень про число, лічбу та обчислення.....	67
Семінар № 8 Методика навчання дітей складанню та розв'язуванню арифметичних задач.....	75
МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ.....	86
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	92
Семінар № 9 Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з величиною предметів.....	92
Семінар № 10 Формування у дітей уявлень про вимірювання величини.....	99
Семінар № 11 Теоретичні аспекти формування уявлень про форму та геометричну фігуру.....	108
Семінар № 12 Методичні аспекти формування уявлень про форму та геометричну фігуру.....	114
Семінар № 13 Поняття простору та просторових відношень. методика формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку.....	119
Семінар № 14 Формування уявлень про час.....	134
МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ.....	144
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ЗДО, СІМ'Ї ТА ШКОЛИ В РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ.....	150

Семінар № 15 Планування роботи з розвитку математичних уявлень у дітей у закладі дошкільної освіти.....	150
Семінар № 16 Види та форми взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в навчанні елементам математики.....	161
Семінар № 17 Особливості формування математичних уявлень у дітей різновікових груп.....	171
Семінар № 18 Методичні особливості формування математичних уявлень у шестирічок.....	184
Семінар № 19 Наступність у роботі здо та школи в навчанні дітей математиці.....	
Семінар № 20 Діагностика розвитку математичних уявлень у дітей.....	210
Семінар № 21 Педагогічні технології математичної освіти дітей дошкільного віку.....	219
МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ.....	228
ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ	255
ДОДАТКИ.....	258

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» є обов'язковою для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта і складовою дисциплін професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Навчальний курс «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» є дисципліною, яка тісно пов'язана із знаннями, які здобувачі другого (магістерського) рівня освіти отримують під час вивчення дисциплін «Педагогіка загальна», «Психологія загальна», «Вікова та педагогічна психофізіологія», «Вступ до педагогічної діяльності», «Теорія та методика співпраці з родинами», «Історія дитячої психології / Вікова психологія та інших», «Педагогіка дошкільна» та інших.

Знання та уміння отримані здобувачами вищої освіти під час вивчення даного предмету будуть сприяти більш творчому та раціональному підходу до навчання, виконання індивідуальних навчальних та дослідницьких завдань, написання наукових робіт.

Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку вирішує свої завдання не ізольовано, а в тісному взаємозв'язку з іншими науками, використовуючи їхні досягнення в суміжних із педагогікою галузях.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОР «бакалавр» до організації роботи з розвитку елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Метою посібника є допомога студентам у поглибленому вивченні теоретичних питань, оволодінні методами науково-педагогічного аналізу, творчому та колективному обговоренні актуальних педагогічних проблем, раціональному плануванні й ефективному проведенні самостійної роботи під час підготовки до семінарських занять з навчальної дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».

Специфікою пропонованого робочого зошита є його орієнтація на активізацію пізнавальної діяльності студентів за рахунок навчання їх методам самостійної роботи, озброєння прийомами систематизації отриманих знань, постійного контролю процесу засвоєння знань, умінь і навичок. Це сприятиме підвищенню їх загальної професійної культури, розвитку мовлення та логічного мислення, формуванню уміння самостійно оцінювати практичну значущість отриманих знань.

Усвідомлення особливостей структури семінарських занять, конкретизація запитань і завдань до кожної теми, наявність чітких алгоритмів (локальних технологій) виконання кожного типу індивідуальних завдань допоможе майбутнім фахівцям організувати чітку та раціональну навчально-пізнавальну діяльність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ
ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

СЕМІНАР № 1
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ
МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК
НАУКОВА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Мета: ознайомити студентів з місцем математичних знань і умінь у всебічному розвитку дітей; визначити й обґрунтувати основні завдання формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку; формувати професійні інтереси майбутніх педагогів.

План

1. Науковий апарат «Теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».
2. Розвиток ідей навчання дітей дошкільного віку елементам математики.
3. Зв'язок «Теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дошкільників» з іншими науками.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку (далі ТМФЕМУ) – _____

Предмет ТМФЕМУ – _____

Загальне завдання ТМФЕМУ – _____

Джерела ТМФЕМУ (назвати) – _____

Математичний розвиток дошкільників – _____

2. Проаналізуйте погляди педагогів-класиків щодо математичного розвитку дошкільників. Заповніть запропоновану таблицю 1:

Таблиця 1

Розвиток ідей навчання дошкільників елементам математики

Педагог	Положення теорії	Переваги теорії	Недоліки теорії	Звідки дізналися про погляди педагога (література)

Продовження табл. 1

--	--	--	--	--

3. Проаналізуйте зв'язок теорії та методики формування елементарних математичних уявлень з іншими науками та оформіть результати у вигляді схеми, малюнка або таблиці.

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань :

1. Підготуйте реферат на одну з тем (див. Додаток Б):
 - «Етапи розвитку математики як науки»;
 - «Значення математичного розвитку дітей дошкільного віку»;
 - «Виникнення математики та розвиток її як науки»;
 - «Народна математика – першооснова методики»;
 - «Положення щодо математичного розвитку дошкільників у працях (за вибором студента) Я. Коменського, М. Монтессорі, К. Ушинського тощо»;
 - «Основні проблеми методики математичного розвитку дошкільників»;
 - «Доробки вчених України в розробці проблеми розвитку математичних уявлень у дітей дошкільного віку»;
 - «Розвиток логіко-математичного мислення дітей дошкільного віку в працях К. Щербакової».
2. Складіть картотеку джерельної бази ТМФЕМУ.
3. Підготуйте письмове повідомлення на тему: «Використання знань з математики в різних видах діяльності та їх закріплення».
4. На основі опрацювання статей у фахових періодичних виданнях визначте актуальні напрями розвитку теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку в Україні.
5. В інформаційний куток для вихователів підготуйте повідомлення про значення та завдання методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку як науки.
6. Підготуйте доповідь на одну з тем:
 - «Математика у стародавній Греції»;
 - «Математичні відкриття Архімеда та Піфагора» тощо.
7. Складіть картотеку науково-педагогічної літератури для ознайомлення з проблемою розвитку ідей навчання дітей дошкільного віку елементам математики.
8. В інформаційний куток підготуйте повідомлення для вихователів і батьків про погляди одного з науковців на навчання математиці дітей дошкільного віку (науковець – за вибором студента).
9. Розробіть прес-реліз використання ідей педагога в практиці сучасних закладах дошкільної освіти (див. Додаток В).
10. Підготуйте доповідь про педагогічний досвід формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Доведіть його значущість у теорії та практиці дошкільної освіти (персоналії – за вибором студента).
11. Створіть презентацію, висвітливши внесок одного з науковців (персоналії – за вибором студента) у розвиток теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку (див. Додаток Ж).

СЕМІНАР № 2
ЗМІСТ, ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ
МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Мета: сформувати у студентів знання про основні загальнодидактичні принципи, методи та прийоми організації навчання дітей елементам математики; забезпечувати професійні уміння та навички щодо використання засобів навчання при організації педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти.

План

1. Принципи формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
2. Зміст математичних знань у нормативно-правовій базі дошкільної освіти.
3. Суть і специфіка методів і прийомів навчання математики в дошкільному закладі.
4. Психолого-педагогічна значущість зміни методичних методів і прийомів при організації педагогічного процесу в дошкільному закладі.
5. Засоби навчання елементам математики та їх використання в практиці дошкільних навчальних закладів.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Принцип навчання – _____

Базовий компонент дошкільної освіти – _____

Зміст освіти – _____

Чинні програми розвитку дитини дошкільного віку (назвати) –

Засіб навчання – _____

Метод навчання – _____

Прийом навчання – _____

Наочні методи – _____

Словесні методи – _____

Практичні методи – _____

Ігрові методи – _____

2. Охарактеризуйте методи навчання дітей елементам математики та заповніть таблицю 2:

Таблиця 2

Методи організації та здійснення математичної освіти дошкільників

Група методів	Методи	Вимоги щодо використання методу у різних вікових групах
Словесні методи	Розповідь – послідовне розкриття змісту навчального матеріалу.	Тривалість Види

Практичні методи		
-----------------------------	--	--

Наочні методи		

3. Охарактеризуйте зміст математичних розділів чинних програм (програма – за вибором студента) та заповніть таблицю 3.

Таблиця 3

Ускладнення програмових завдань щодо математичного розвитку дошкільників у різних вікових групах закладу дошкільної освіти

Програма _____

Назва розділу _____

	Кількість і лічба	Величина предметів	Геометричні фігури	Орієнтування в просторі	Орієнтування в часі
II молодша група	Лічба в межах 5, порівнювати множини: «один»-«багато», вживати у мовленні: «порівну», «більше», «менше», «стільки ж», розуміти «скільки?».				
Середня група					

Старша група					
---------------------	--	--	--	--	--

Обґрунтуйте, яким чином простежується принципи (концентричність, лінійність) розміщення матеріалу, який потрібно опанувати дошкільникам (на конкретному прикладі).

4. Проаналізуйте наповнення методичного кабінету та вікової групи закладу дошкільної освіти та укладіть перелік засобів для математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Фото
засобу

Назва: _____

Мета використання (які компетентності БКДО дозволяє сформулювати) _____

Фото
засобу

Назва: _____

Мета використання (які компетентності БКДО дозволяє сформулювати) _____

Фото
засобу

Назва: _____

Мета використання (які компетентності БКДО дозволяє сформулювати) _____

Фото
засобу

Назва: _____

Мета використання (які компетентності БКДО дозволяє сформулювати) _____

Фото
засобу

Назва: _____

Мета використання (які компетентності БКДО дозволяє сформулювати) _____

Фото
засобу

Назва: _____

Мета використання (які компетентності БКДО дозволяє сформулювати) _____

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Підготуйте реферат на одну з тем (див. Додаток Б):
 - «Використання засобів наочності під час формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»;
 - «Особливості використання роздаткового матеріалу при навчанні математики дітей дошкільного віку»;
 - «Комп'ютер – сучасна технологія розвитку дитини-дошкільника на заняттях з математики»;
 - «Дидактичні ігри з математичним змістом та їх місце в освітньому процесі закладу дошкільної освіти».
2. Підготуйте доповідь на одну з тем:
 - «Логіко-математичний аспект Базового компонента дошкільної освіти в Україні»;
 - «Психолого-педагогічна значущість змін методів і прийомів на занятті з математики»;
 - «Принципи формування елементарних математичних уявлень і специфіка їх використання».
3. Підготуйте в інформаційний куток для вихователів повідомлення про інноваційні методи, прийоми та засоби навчання математики дошкільників.
4. Підготуйте прес-реліз про використання методів, прийомів і засобів навчання математиці дошкільників у сучасних закладах дошкільної освіти (див. Додаток В).
5. Проведіть мікродослідження на тему: «Методи, прийоми та засоби навчання математики дошкільників у практиці ЗДО», і на основі результатів узагальніть їх різноманітність.
6. Підготуйте методичні рекомендації використання вихователем методів (засобів, прийомів) під час математичного розвитку дошкільників (див. Додаток Д).
7. Проаналізуйте чинну програму (програма – за вибором студента) навчання та виховання дошкільників (див. Додаток Г).
8. Започаткуйте збирання та поповнення портфоліо майбутнього педагога до кожного розділу програми щодо формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку: добір методичних розробок занять, з акцентом на передовому педагогічному досвіді.

СЕМІНАР № 3
ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ЕЛЕМЕНТАМ
МАТЕМАТИКИ

Мета: сформувати у студентів знання про форми організації навчання дітей дошкільного віку елементам математики, забезпечити професійні уміння та навички щодо використання різних форм при організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

План

1. Форми організації навчання дітей дошкільного віку елементарним математичним уявленням.
2. Заняття – основна форма організації навчання дітей дошкільного віку елементарним математичним уявленням.
3. Класифікації типів і видів занять із математики в закладі дошкільної освіти.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Форма навчання – _____

Колективна форма навчання – _____

Індивідуальна форма навчання – _____

Групова форма навчання – _____

Заняття – _____

Мета заняття – _____

Навчальна мета заняття – _____

Розвивальна мета заняття – _____

Виховна мета заняття – _____

Тип занять – _____

Вид занять – _____

2. Проаналізуйте різні види занять з математики (класифікація – за вибором студента) та заповніть таблицю 4:

Таблиця 4

Особливості занять із математики

Вид заняття	Переваги	Недоліки

Продовження табл. 4

--	--	--

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Підготуйте реферат на одну з тем (див. Додаток Б):
 - «Форми навчання дітей елементарним математичним уявленням»;
 - «Заняття – основна форма організації навчання дітей дошкільного віку елементарним математичним уявленням»;
 - «Нетрадиційні форми організації навчання дітей дошкільного віку математиці».
2. Підготуйте доповідь на одну з тем:
 - «Необхідність поєднання в освітньому процесі різних форм навчання дітей дошкільного віку: колективної (фронтальної), диференційованої (індивідуально-групової) й індивідуальної»;
 - «Фактори, які впливають на вибір організаційних форм навчання дітей дошкільного віку елементарним математичним уявленням».
3. Охарактеризуйте особливості впровадження доробку українських учених у вдосконалення організації навчання дошкільників елементам математики (на матеріалі наукових спостережень).
4. Підготуйте для вихователів або батьків у інформаційний куток повідомлення про інноваційні форми навчання математиці дітей дошкільного віку.
5. Підготуйте методичні рекомендації до підготовки та проведення заняття (див. Додаток Д).
6. Підготуйте прес-реліз про використання інноваційних форм організації навчання математиці дошкільників (див. Додаток В).
7. Вивчіть наповнення методичного кабінету закладу дошкільної освіти з проблем організації навчання математиці в сучасних умовах.
8. Поповнення портфоліо майбутнього вихователя за напрямками роботи (відповідно до теми заняття): добір методичних розробок занять з акцентом на передовому педагогічному досвіді.

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після завершення лекційних і семінарських занять першого змістового модуля «Теоретичні основи теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом понятійного апарату модуля (понятійний блок), теоретичного матеріалу, а також сформованості методичних і практичних умінь розв'язувати педагогічні завдання.

Понятійний блок охоплює такі поняття: теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку, предмет ТМФЕМУ, загальне завдання ТМФЕМУ, математичний розвиток дошкільників, формування елементарних математичних уявлень, принцип навчання, Базовий компонент дошкільної освіти, зміст освіти, засіб навчання, метод навчання, прийом навчання, наочні методи, словесні методи, практичні методи, форма навчання, індивідуальна форма навчання, колективна форма навчання, групова форма навчання, заняття, мета заняття, освітня мета заняття, розвивальна мета заняття, виховна мета заняття.

Орієнтовний перелік завдань теоретичного блоку:

1. Назвіть мету, об'єкт і предмет навчальної дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».
2. Охарактеризуйте джерельну базу теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
3. Простежте зв'язок «Теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» з іншими науками.
4. Розкрийте особливості етапів розвитку ідеї навчання дошкільників елементарним математичним уявленням.
5. Проаналізуйте сучасний стан методики формування елементарних математичних уявлень.
6. Назвіть і опишіть загальні дидактичні принципи навчання дітей дошкільного віку елементарним математичним уявленням.
7. Охарактеризуйте зміст математичного розвитку дітей дошкільного віку.
8. Визначте роль дидактичних засобів у математичному розвитку дітей.
9. Назвіть і охарактеризуйте методи та прийоми навчання дітей елементарним математичним уявленням.
10. Назвіть та охарактеризуйте форми навчання дітей елементарним математичним уявленням.
11. Опишіть особливості організації занять із розвитку в дітей елементарних математичних уявлень.
12. Охарактеризуйте методику проведення занять із розвитку в дітей елементарних математичних уявлень.

Варіант завдання для розробки дидактичної гри або вправи:

Керуючись чинною програмою (програма – за вибором студента), запропонуйте структуру заняття та сформулюйте рекомендації до його складання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ
МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

СЕМІНАР № 4
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО
МНОЖИНУ В РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУПАХ

Мета: закріпити поняття теми; уточнити нормативні вимоги засвоєння дошкільниками уявлень про множину в різних вікових групах; озброїти студентів знаннями з теорії та методики формування уявлень про множину.

План

1. Розвиток у дітей дошкільного віку уявлень про множину.
2. Вплив просторово-якісних особливостей предметів на сприйняття дітьми чисельності множин.
3. Розвиток у дітей дошкільного віку вмінь порівнювати множини

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Множина – _____

Об'єкти множини – _____

Об'єднання множин – _____

Переріз множин – _____

Пересічна множина – _____

Віднімання множин – _____

Скінченна множина – _____

Нескінченна множина – _____

Рівнопотужна множина – _____

Нерівнопотужна множина – _____

Одноелементна множина – _____

Порожня множина – _____

Частина множини (підмножина) – _____

Накладання – _____

Прикладання – _____

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Підготуйте доповідь на тему: «Основні завдання при ознайомленні дошкільників із множиною».
2. Підготуйте реферат на одну з тем (див. Додаток Б): «Особливості формування уявлень про множину в дітей дошкільного віку в різні вікові періоди» тощо.
3. Здійсніть аналіз чинних програм України щодо особливостей формування уявлень про множину в різних вікових групах.
4. Збагачення словника математичних термінів, адаптованих для сприймання дітьми дошкільного віку.

СЕМІНАР № 5
МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО
МНОЖИНУ В РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУПАХ

Мета: озброїти студентів знаннями з теорії та методики формування уявлень про множину; готувати студентів до формування в дітей умінь зіставляти суміжні множини, встановлювати рівність і нерівність між двома множинами шляхом збільшення або зменшення однієї з них.

План

Особливості формування у дітей дошкільного віку уявлень, знань та умінь сприймати та оперувати множинами

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Проаналізуйте особливості ознайомлення дошкільників з множиною, підготуйте й опишіть ігри, метою яких є формування уявлень про множину, за таким алгоритмом:

Формування уявлень про межі множини та її елементи

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру)_____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил)_____

Методичні вказівки для вихователя_____

Формування уявлень про рівність і нерівність груп за кількістю елементів

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

**Формування умінь і навичок у поелементному порівнянні
контрастних і суміжних множин**

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Оволодіння прийомами накладання, прикладання, перерахування елементів множини

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Усвідомлення поняття «множини», «підмножини», «частини множини»

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

2. Підготуйте УНІВЕРСАЛЬНИЙ демонстраційний і роздатковий матеріал для ознайомлення дошкільників з множиною (див. Додаток Е).

Фото наочності

Роздатковий матеріал

Фото наочності

Демонстраційний матеріал

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Підготуйте реферат на одну з тем (див. Додаток Б): «Особливості формування уявлень про множину в дітей дошкільного віку в різні вікові періоди».

2. Підготуйте план-конспект заняття (метою якого є формування уявлень про множину), наочний матеріал до нього (тема та вікова група – за вибором студента).

3. Доберіть наочні посібники для заняття, метою якого є формування у дітей понять «один», «багато», «мало», порівняння різних груп предметів, і опишіть методику їх використання.

4. Підготуйте методичні рекомендації щодо формування уявлень про множину в різних вікових групах (див. Додаток Д).

5. Поповнення портфоліо майбутнього вихователя за напрямками роботи (відповідно до теми заняття): добір методичних розробок занять з акцентом на передовому педагогічному досвіді.

СЕМІНАР № 6
**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ЧИСЛО,
ЛІЧБУ ТА ОБЧИСЛЕННЯ**

Мета: закріпити поняття теми; уточнити нормативні вимоги засвоєння дошкільниками уявлень про число, лічбу й обчислення в різних вікових групах; озброїти студентів знаннями та вміннями з теорії формування уявлень про число, лічбу та обчислення.

План

1. Поняття числа, лічби, системи числення.
2. Лічба за допомогою різних аналізаторів.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Число – _____

Цифра – _____

Лічба – _____

Лічильна діяльність – _____

Натуральний ряд – _____

Порядкова лічба – _____

Кількісна лічба – _____

Арифметична дія – _____

Лічба у прямому порядку – _____

Лічба у зворотному порядку – _____

Кількісний склад числа з одиниць, двох менших – _____

Лічба за участю різних аналізаторів – _____

2. Охарактеризуйте програмві вимоги з щодо ознайомлення дітей з числом, лічбою й обчисленнями в різних вікових групах закладу дошкільної освіти та заповніть таблицю 6:

Таблиця 6

Ускладнення програмових завдань щодо ознайомлення дітей із числом, лічбою й обчисленнями в різних вікових групах закладу дошкільної освіти

Програма _____

Назва розділу, який забезпечує ознайомлення дітей із числом, лічбою та обчисленнями _____

Вікова група	Компетентності про число та лічбу
Молодша група	

Старша група	Середня група

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Підготуйте реферат на одну з тем (див. Додаток Б):
 - «Історія розвитку числа»;
 - «Виникнення письмової нумерації»;
 - «Розвиток поняття натурального числа».
2. Підготуйте конспект бесіди з дітьми 5-го року життя про значення лічби.
3. Зробіть аналіз чинних програм України щодо особливостей формування уявлень про число, лічбу та обчислення.
4. Збагачення словника математичних термінів, адаптованих для сприймання дітьми дошкільного віку.

СЕМІНАР № 7
**МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ЧИСЛО,
ЛІЧБУ ТА ОБЧИСЛЕННЯ**

Мета: озброїти студентів знаннями та вміннями з теорії та методики формування уявлень про число, лічбу та обчислення.

План

1. Методика ознайомлення дітей з кількісними та порядковими відношеннями.
2. Методика навчання дітей дошкільного віку обчислювальній діяльності.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Проаналізуйте особливості ознайомлення дітей дошкільного віку з числом, лічбою й обчисленнями та складіть:

- план-конспект заняття на ознайомлення з числом

Тема _____

Вікова група _____

Програмовий зміст _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Тип заняття _____

Вид заняття _____

- **план-конспект заняття з описом обчислювальної діяльності дошкільників**

Тема _____

Вікова група _____

Програмовий зміст _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Тип заняття _____

Вид заняття _____

Хід заняття

2. Підготуйте УНІВЕРСАЛЬНИЙ демонстраційний і роздатковий матеріал для ознайомлення дошкільників з числом та лічильною діяльністю (див. Додаток Е).

Фото наочності

Роздатковий матеріал

Фото наочності

Демонстраційний матеріал

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Доберіть завдання для дошкільників, спрямовані на опанування ними лічби з використанням різних аналізаторів (зір, рух, слух, дотик).
2. Розробіть систему вправ на засвоєння дітьми складу чисел з одиниць.
3. Підготуйте конспект бесіди з дітьми 5-го року життя про значення лічби.
4. Підготуйте план-конспект заняття, метою якого є формування уявлень про число, навчання лічбі або обчисленню, та наочний матеріал до нього (тема та вікова група – за вибором студента).
5. Підготуйте та програйте дидактичні ігри, спрямовані на формування уявлень про число, лічбу або обчислення.
6. Підготуйте методичні рекомендації щодо формування уявлень про число, лічбу та обчислення в дошкільників (див. Додаток Д).
7. Підберіть дидактичні ігри (не менше 5) до теми «Кількість і лічба» для однієї з вікових груп (вікова група – за вибором студента).
8. Поповнення портфоліо майбутнього вихователя за напрямками роботи (відповідно до теми заняття): добір методичних розробок занять з акцентом на передовому педагогічному досвіді.

СЕМІНАР № 8
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СКЛАДАННЮ ТА
РОЗВ'ЯЗУВАННЮ АРИФМЕТИЧНИХ ЗАДАЧ

Мета: закріпити поняття теми; уточнити нормативні вимоги засвоєння дошкільниками уявлень про арифметичну задачу; озброїти студентів знаннями з теорії та методики формування вмінь у дошкільників розв'язувати різні види і типи арифметичних задач.

План

1. Роль арифметичної задачі в розумінні сутності арифметичної дії.
2. Особливості розуміння старшими дошкільниками арифметичної задачі.
3. Види та типи арифметичних задач, використовуваних у роботі з дошкільниками.
4. Послідовні етапи та методичні прийоми в навчанні розв'язанню арифметичних задач.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Задача – _____

Арифметична задача – _____

Структура задачі – _____

Умова задачі – _____

Запитання задачі – _____

2. Проаналізуйте різні види арифметичних задач, які використовують у роботі з дітьми дошкільного віку. Результати оформіть у таблицю 7.

Таблиця 7

Види арифметичних задач

Вид арифметичної задачі	Відмінні риси задачі	Приклад
Задачі драматизації		<p>На галявинці виросло три ромашки (педагог обвідним рухом руки показує дітям на галявину). Прийшла на галявину дівчинка, зірвала одну ромашку (дитина, яка виконує дію, бере квітку, відходить у бік) і поклала у вазу (імітаційні рухи). Скільки ромашок залишилося на галявині цвісти?» (Обвідним рухом руки педагог фіксує увагу дітей на ромашках, що залишилися на галявині).</p>

--	--	--

3. Проаналізуйте різні типи арифметичних задач, які використовують у роботі з дошкільниками. Результати оформіть у таблицю 8.

Таблиця 8

Типи арифметичних задач

Тип арифметичної задачі	Відмінні риси задачі	Приклад

Продовження табл. 5

--	--	--

5. Підготуйте УНІВЕРСАЛЬНИЙ демонстраційний і роздатковий матеріал для опанування дітьми дошкільного віку задачею (див. Додаток Е).

Фото наочності

Галявина

Фото наочності

Кошик

Тематика індивідуальних науково-дослідних завдань:

1. Підготуйте реферат на одну з тем (див. Додаток Б):
 - «Задачі для дітей дошкільного віку»;
 - «Послідовні етапи та методичні прийоми в навчанні розв'язанню арифметичних задач у ЗДО».
 - «Розв'язання арифметичних задач за допомогою схем-алгоритмів».
2. Підготуйте доповідь на одну з тем:
 - «Чому педагогу важливо знати, як дитина розуміє задачу, її структуру, арифметичні дії?»;
 - «Обґрунтуйте, чому в дитячому садку для ознайомлення дітей з арифметичними діями рекомендується використовувати задачі, а не приклади».
3. Підготуйте моделі опорних схем до вивчення теми «Знаходження невідомого доданка» та доведіть доцільність їх використання.
4. Підготуйте план-конспект заняття, метою якого є навчання розв'язанню арифметичних задач і прикладів (тема та вікова група – за вибором студента), та підготуйте наочний матеріал до нього. Зазначте тему заняття, вік дітей, програмовий зміст, підготовку вихователя (опрацювання літератури, методи та прийоми, які будуть використані на занятті, демонстраційний і роздатковий матеріал), підготовку дітей, хід заняття.
5. Підготуйте методичні рекомендації щодо методики навчання дітей розв'язуванню арифметичних задач (див. Додаток Д).
6. Зробіть аналіз чинних програм України щодо особливостей навчання дітей розв'язуванню арифметичних задач.
7. Наведіть приклади віршованих математичних задач (задачі-загадки, задачі-жарти тощо) для вироблення кращих обчислювальних навичок дітей у межах першого десятка та вкажіть, на якому етапі заняття їх можна використати.
8. Збагачення словника дітей дошкільного віку математичними термінами.
9. Поповнення портфоліо майбутнього вихователя за напрямками роботи (відповідно до теми заняття): добір методичних розробок занять з акцентом на передовому педагогічному досвіді.

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після завершення лекційних і семінарських занять другого змістового модуля «Практичні аспекти формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом понятійного апарату модуля (понятійний блок), теоретичного матеріалу, а також сформованості методичних і практичних умінь вирішувати педагогічні завдання.

Понятійний блок охоплює такі поняття: множина, об'єкти множини, об'єднання множин, переріз множин, віднімання множин, скінченна множина, нескінченна множина, рівнопотужна множина, нерівнопотужна множина, одноелементна множина, порожня множина, частина множини (підмножина), пересічна множина, накладання, прикладання, підкладання, число, цифра, лічба, лічильна діяльність, натуральний ряд, порядкова лічба, кількісна лічба, арифметична дія, лічба в прямому порядку, лічба у зворотному порядку, кількісний склад числа, задача, арифметична задача, структура задачі, умова задачі, запитання задачі тощо.

Орієнтовний перелік завдань теоретичного блоку:

1. Опишіть особливості сприймання та відображення множини дітьми дошкільного віку.
2. Охарактеризуйте завдання та зміст знань дітей про дискретні величини (множини).
3. Опишіть методику ознайомлення з множинами в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.
4. Охарактеризуйте особливості запозичення дошкільниками слів-числівників з мовлення дорослих.
5. Назвіть і проаналізуйте етапи лічильної діяльності.
6. Опишіть методику навчання дітей лічбі за допомогою чисел.
7. Охарактеризуйте структуру арифметичної задачі.
8. Назвіть і опишіть види та типи арифметичних задач.
9. Охарактеризуйте теоретичні основи методики навчання розв'язанню арифметичних задач старших дошкільників.
10. Проаналізуйте методичні прийоми та послідовність роботи з арифметичними задачами.
11. Опишіть методику навчання дітей розв'язанню арифметичних задач.

Варіант завдання для розробки дидактичної гри або вправи:

Запропонуйте дидактичну гру або вправу відповідно до програмового змісту.

Програмовий зміст: учити дітей лічити в межах 5-ти за допомогою різних аналізаторів (зорового, слухового, тактильного); називати числа за порядком і відносити останній числівник під час лічби до всієї групи перелічених предметів.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ
МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
СЕМІНАР № 9**

**МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З
ВЕЛИЧИНОЮ ПРЕДМЕТІВ**

Мета: закріпити поняття теми; уточнити нормативні вимоги засвоєння дошкільниками уявлень про величину в різних вікових групах; озброїти студентів знаннями з теорії та методики формування уявлень про величину, ознайомити з прийомами, які спрямовані на розвиток у дітей дошкільного віку вміння порівнювати предмети за розміром.

План

1. Поняття величин предметів. Властивості величин.
2. Особливості сприйняття величин предметів дітьми дошкільного віку.
3. Методи і прийоми формування уявлень про величину.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Величина – _____

Перервана величина – _____

Неперервана величина – _____

Міра – _____

Вимірювання – _____

Особливості величини:

Порівняність – _____

Мінливість – _____

Відносність – _____

Вимірюваність – _____

Транзитивність – _____

Змінюваність – _____

2. Охарактеризуйте програмві вимоги з щодо ознайомлення дітей з величиною предметів у різних вікових групах закладу дошкільної освіти та заповніть таблицю 9:

Таблиця 9

Ускладнення програмових завдань щодо ознайомлення дітей з величиною предметів у різних вікових групах закладу дошкільної освіти

Програма _____

Назва розділу, який забезпечує вивчення величини _____

Вікова група	Компетентності про величиною предметів
Молодша група	
Середня група	
Старша група	

3. Розробіть і опишіть (для кожної вікової групи) дидактичні ігри на формування у дітей знань про величину предметів.

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

4. Підготуйте УНІВЕРСАЛЬНИЙ демонстраційний і роздатковий матеріал для формування у дітей дошкільного віку уявлень про величину предметів (див. Додаток Е).

Фото наочності

Роздатковий матеріал

Фото наочності

Демонстраційний матеріал

2. Охарактеризуйте програмві вимоги з щодо ознайомлення дітей із загальноприйнятими мірами вимірювання величини в різних вікових групах закладу дошкільної освіти та заповніть таблицю 10:

Таблиця 10

Ускладнення програмових завдань щодо ознайомлення дітей із загальноприйнятими мірами вимірювання величини в різних вікових групах закладу дошкільної освіти

Програма _____
 Назва розділу, який забезпечує ознайомлення дітей із загальноприйнятими мірами вимірювання величини _____

Вікова група	Компетентності про вимірювання величини
Молодша група	
Середня група	
Старша група	

3. Розробіть і опишіть дидактичні ігри до кожного етапу навчання дітей вимірюванню величини.

Перший етап навчання вимірюванню

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Другий етап навчання вимірюванню

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Третій етап навчання вимірюванню

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Четвертий етап навчання вимірюванню

Назва гри _____

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

4. Підготуйте УНІВЕРСАЛЬНИЙ демонстраційний і роздатковий матеріал для формування у дітей дошкільного віку уявлень про вимірювання величини предметів (див. Додаток Е).

Фото наочності

Роздатковий матеріал

Фото наочності

Демонстраційний матеріал

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Підготуйте реферат на одну з тем:
 - «Ознайомлення дітей з «народними» мірами вимірювання»;
 - «Історія виникнення різних мір величин».
2. Підготуйте конспект заняття з використанням нетрадиційний підходів до формування у дітей дошкільного віку уявлень про вимірювання (тема та вікова група – за вибором студента), наочний матеріал до нього та продемонструйте один з його етапів. Зазначте тему заняття, вік дітей, програмовий зміст, підготовку вихователя (опрацювання літератури, методи та прийоми, які будуть використані на занятті, демонстраційний і роздатковий матеріал), підготовку дітей, хід заняття.
3. Проведіть контент-аналіз чинних програм України, щодо особливостей формування уявлень про величину предметів.
4. Складіть список літератури з проблеми формування уявлень і понять про величину предметів і коротку анотацію до них.
5. Складіть перспективний план на один квартал з формування у дітей знань про величину предметів.

СЕМІНАР № 11
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ФОРМУ
ТА ГЕОМЕТРИЧНУ ФІГУРУ

Мета: закріпити поняття теми; уточнити нормативні вимоги засвоєння дошкільниками уявлень про форму та геометричну фігуру в різних вікових групах; закріпити зміст розвитку у дітей дошкільного віку уявлень про форму та геометричну фігуру.

План

1. Зміст та завдання формування уявлень про форму та геометричні фігури у дітей дошкільного віку.

2. Поняття «форми» та «геометрична фігура». Класифікація геометричних фігур за якісними ознаками та властивостями.

3. Особливості сприйняття форми предметів і геометричних фігур дітьми раннього та дошкільного віку.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Форма предмета – _____

Геометрична фігура – _____

Елементи геометричних фігур – _____

Сторона – _____

Кут – _____

Вершина – _____

Основа – _____

2. Охарактеризуйте програмві вимоги щодо ознайомлення дітей з формою та геометричною фігурою в різних вікових групах закладу дошкільної освіти та заповніть таблицю 11

Таблиця 11

Ускладнення програмових завдань щодо ознайомлення дітей з формою та геометричною фігурою в різних вікових групах закладу дошкільної освіти

Програма _____

Назва розділу, який забезпечує вивчення форми предметів _____

Вікова група	Компетентності про форму предметів та геометричну фігуру
Молодша група	
Середня група	
Старша група	

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Проведіть контент-аналіз чинних програм України, щодо ознайомлення дітей із формою предметів.
2. Напишіть перспективний план на один квартал (вікова група – за вибором студента) із формування у дітей уявлень про форму та геометричну фігуру.
3. Поповнення словника математичних термінів, адаптованих для сприймання дітьми дошкільного віку.
4. Поповнення портфолію майбутнього вихователя за напрямками роботи (дотично до теми заняття): добір методичних розробок занять, акцентуючи увагу на передовому педагогічному досвіді.
5. Складіть перспективний план на один квартал з формування у дітей знань про форму та геометричну фігуру.

2. Підготуйте УНІВЕРСАЛЬНИЙ демонстраційний і роздатковий матеріал для формування у дітей дошкільного віку уявлень про форму предметів (див. Додаток Е).

Фото наочності

Роздатковий матеріал

Фото наочності

Демонстраційний матеріал

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Запропонуйте дидактичні ігри для ознайомлення дітей із формою предметів і геометричними фігурами та наочний матеріал до них для кожної вікової групи.
2. Поповнення словника математичних термінів, адаптованих для сприймання дітьми дошкільного віку.
3. Поповнення портфоліо майбутнього вихователя за напрямками роботи (дотично до теми заняття): добір методичних розробок занять, акцентуючи увагу на передовому педагогічному досвіді.

СЕМІНАР № 13

ПОНЯТТЯ ПРОСТОРУ ТА ПРОСТОРОВИХ ВІДНОШЕНЬ. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: закріпити поняття теми; уточнити нормативні вимоги засвоєння дошкільниками просторових уявлень в різних вікових групах; сформувати практичні уміння і навички організації і проведення ігор та ігрових вправ з орієнтування дітей у просторі.

План

1. Просторові уявлення та просторові відношення.
2. Особливості сприйняття простору дітьми раннього та дошкільного віку.
3. Завдання та значення формування у дітей уявлень про простір.
4. Методика формування просторових уявлень і просторових орієнтувань у дітей дошкільного віку. Особливості орієнтації дітей на місцевості.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Простір – _____

Просторові уявлення – _____

Протяжність – _____

Місцезнаходження – _____

Віддаленість – _____

Просторові відношення між предметами – _____

2. Охарактеризуйте програмві вимоги щодо ознайомлення дітей з простором та заповніть таблицю 12:

Таблиця 12

Ускладнення програмових завдань щодо ознайомлення дітей з простором

Програма _____

Назва розділу, який забезпечує вивчення простору _____

Вікова група	Компетентності про форму предметів та геометричну фігуру
Молодша група	
Середня група	
Старша група	

3. Розробіть і опишіть вправу з розвитку просторового орієнтування у дітей дошкільного віку за такими системами відліку (з практичним проведенням):

Орієнтування на «на собі»

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Засвоєння схеми власного тіла

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Орієнтування «від зовнішніх об'єктів»

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Виділення різних сторін об'єкту

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Орієнтування у тримірному просторі («від себе»)

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Просторові орієнтації за основними напрямками

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Визначення власного положення у просторі

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Визначення просторового відношення предметів відносно один одного

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

*Визначення просторового відношення об'єктів у двохмірному просторі
(на аркуші паперу, у зошиті)*

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Підготуйте реферат на одну з тем:
 - «Використання дидактичних і рухливих ігор, ігрових вправ у навчанні дітей просторовій орієнтації»;
 - «Психологічні особливості сприйняття простору дітьми різного віку».
2. Підготуйте доповідь на одну з тем:
 - «Особливості орієнтування у просторі дітей 4-річного віку»;
 - «Особливості орієнтування у просторі дітей 5-6-річного віку»;
3. Проведіть контент-аналіз чинних програм України, щодо ознайомлення дітей з просторовими уявленнями.
4. Підберіть ігри з використанням моделювання; ігри, які навчають орієнтуватися на аркуші паперу, у зошиті тощо.
5. Складіть перелік казок, які можна використати для формування просторових уявлень дітей.
6. Поповнення словника математичних термінів, адаптованих для сприймання дітьми дошкільного віку.
7. Поповнення портфоліо майбутнього вихователя за напрямками роботи (дотично до теми заняття): добір методичних розробок занять, акцентуючи увагу на передовому педагогічному досвіді.
8. Складіть перспективний план на один квартал з формування у дітей знань про простір.

СЕМІНАР № 14
ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ЧАС

Мета: закріпити сутність поняття теми; систематизувати та конкретизувати знання про онтогенез часових уявлень дітей дошкільного віку; уточнити нормативні вимоги засвоєння дошкільниками просторових уявлень в різних вікових групах; сформувані практичні уміння і навички організації і проведення ігор та ігрових вправ з орієнтування дітей у просторі.

План

1. Час і його особливості.
2. Особливості сприйняття часу дітьми раннього віку.
3. Ознайомлення дітей дошкільного віку з часом.
4. Методика формування часових уявлень у різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Час – _____

Орієнтування в часі – _____

Моделі часу – _____

Моделювання – _____

Наступність – _____

Об'єктивність – _____

Необерненість – _____

Періодичність – _____

Плинність – _____

Ритмічність – _____

2. Підготуйте дидактичні ігри та вправи для формування часових уявлень у дітей дошкільного віку:

Називання та розрізнення частин доби

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

3. Підготуйте дидактичні ігри та вправи для сприйняття дитиною часових інтервалів:

Ознайомлення дітей дошкільного віку з тривалістю 1, 3, 5, 10 хвилин

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Переживання дошкільниками тривалості часових інтервалів

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Виконання дітьми роботи за певний проміжок часу

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

4. Виготовте, презентуйте хід роботи з дошкільниками по ознайомленню моделлю часу (лінійна, кругова, об'ємна моделі часу; серія картинок, на яких відображено діяльність дітей (дорослих) у різні відрізки доби (періоди часу) тощо).

Назва моделі _____

Структура моделі _____

Дидактичне завдання моделі _____

Позитивні характеристики _____

Негативні характеристики _____

Вікова група _____

Мета роботи _____

Хід роботи

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Підготуйте доповідь на одну з тем:
 - «Особливості орієнтування у часі дітей молодшої групи»;
 - «Особливості орієнтування у часі дітей середньої групи»;
 - «Особливості орієнтування у часі дітей старшої групи».
2. Підготуйте вірші про дні тижня, казки про місяці року.
3. Проведіть контент-аналіз чинних програм України, щодо ознайомлення дітей із часовими одиницями.
4. Складіть конспект бесіди про добу для молодшої групи закладу дошкільної освіти.
5. Підберіть і розробіть повсякденні навчальні ситуації, які можна використати з метою формування часових уявлень у дітей старшого дошкільного віку.
6. Підготуйте заняття, метою якого є формування часових уявлень, з використанням нетрадиційних форм організації діяльності дітей дошкільного віку (тема та вікова група – за вибором студента), наочний матеріал до нього та продемонструйте один із його етапів. Зазначити тему заняття, вік дітей, програмовий зміст, підготовку вихователя (опрацювання літератури, методи та прийоми, які будуть використані на занятті, демонстраційний і роздатковий матеріал), підготовку дітей, хід заняття.
7. Підготуйте письмове повідомлення на питання: «Цікаві ігри та вправи на логічне мислення для дітей старшого дошкільного віку з розвитку орієнтування в часі».
8. Поповнення словника математичних термінів, адаптованих для сприймання дітьми дошкільного віку.
9. Поповнення портфоліо майбутнього вихователя за напрямками роботи (дотично до теми заняття): добір методичних розробок занять, акцентуючи увагу на передовому педагогічному досвіді.

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після завершення лекційних і практичних занять третього змістового модуля «Методичні основи формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом понятійного апарату модуля (понятійний блок); теоретичного матеріалу, а також сформованості методичних і практичних умінь добирати дидактичні ігри та вправи відповідно до завдання.

Понятійний блок охоплює такі поняття: величина, вершина, вимірюваність величини, вимірювання, віддаленість, відносність величини, геометричні фігури, елементи геометричних фігур, змінюваність величини, кут, мінливість величини, міра, місцезнаходження, моделі часу, моделювання, наступність, незворотність, неперервна величина, об'єктивність, орієнтування в часі, основа, перервана величина, періодичність, плинність, порівняність величини, простір, просторова орієнтація, просторові відношення між предметами, просторові уявлення, протяжність, сторона, транзитивність величини, форма предмета, час.

Орієнтовний перелік питань теоретичного блоку:

1. Особливості сприйняття величин предметів дітьми дошкільного віку.
2. Основні етапи навчання дітей вимірюванню величини умовною мірою.
3. Послідовність формування у дітей дошкільного віку знань про загальноприйнятті міри.
4. Особливості сприйняття форми предметів і геометричних фігур дітьми раннього та дошкільного віку.
5. Послідовність формування знань про геометричні фігури у дітей дошкільного віку.
6. Особливості сприйняття простору дітьми раннього та дошкільного віку.
7. Етапи розвитку просторових орієнтувань у дітей дошкільного віку.
8. Особливості сприймання часу дітьми різного віку.
9. Особливості формування часових уявлень у дітей дошкільного віку.

Варіант завдання для розробки дидактичної гри або вправи:

Запропонуйте дидактичну гру або вправу відповідно до програмового змісту.

Програмовий зміст: учити дітей розрізняти та називати геометричну фігуру (за вибором) з поміж інших; зображувати геометричну фігуру за допомогою паличок, пензликом, крейдою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.
НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ЗДО, СІМ'Ї ТА ШКОЛИ В РОЗВИТКУ
МАТЕМАТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ
СЕМІНАР № 15

ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ З РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНИХ
УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мета: закріпити поняття теми; сформувати практичні уміння складати перспективний та різні виду календарного планів.

План

1. Значення планування й обліку роботи.
2. Види та форми планування.
3. Зміст календарного та перспективного планів.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

План – _____

Планування – _____

Перспективне планування – _____

Поточне (календарне) планування – _____

2. Складіть перспективний план роботи на квартал (або на місяць) з формування елементарних математичних уявлень для однієї з груп (група – за вибором студента).

3. Складіть чотири види календарного плану роботи з формування елементарних математичних уявлень для кожної вікової групи на день для різних вікових груп

I-ша молодша група

Календарне планування освітньої роботи вихователя

схема планування

II-га молодша група
Календарне планування освітньої роботи вихователя

схема планування

Середня група
Календарне планування освітньої роботи вихователя

схема планування

Старша група
Календарне планування освітньої роботи вихователя

схема планування

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Підготуйте реферат на тему: «Значення планування роботи з формування елементарних математичних уявлень в умовах закладу дошкільної освіти».

2. Підберіть літературу про особливості планування різних видів математичної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

3. Проаналізуйте план роботи дошкільного закладу зі здійснення принципу наступності зі школою.

СЕМІНАР № 16

ВИДИ ТА ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В НАВЧАННІ ЕЛЕМЕНТАМ МАТЕМАТИКИ

Мета: активізувати знання з теми «Взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти в навчанні елементам математики». Виховати вміння встановлювати доброзичливі відносини з батьками. Формувати вміння організовувати і проводити батьківські збори, приймати активну участь у дискусії, відстоювати свою точку зору, аргументувати власну думку.

План

1. Основи взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю.
2. Організація спільної діяльності сім'ї та закладу дошкільної освіти в формуванні математичних понять.
3. Зміст, організація та методика співпраці закладу дошкільної освіти з батьками у навчанні дітей дошкільного віку елементам математики.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Розробіть модель стенду для батьків на тему: «Математика –інструмент пізнання навколишнього дитиною»

3. Створіть книжку-розкладинку для просвіти батьків щодо особливостей математичного розвитку дітей дошкільного віку у різні вікові періоди та шляхів їхнього удосконалення в сім'ї.

Фото

4. Робота в групах (по три студента): Підготуйтеся до ділової гри «Батьківські збори у дошкільному навчальному закладі».

Перелік ролей:

1. Завідувач закладу дошкільної освіти – 1 студент.
2. Вихователь групи дітей – 2 студенти.
3. Експертна рада – 3 студенти.
4. Батьки – студенти групи.

План гри:

I. Організаційна частина

Визначення учасників гри

II. Власне гра

1. Вступне слово завідувача закладу дошкільної освіти.
2. Виступ вихователя групи.
3. Запитання батьків та їх обговорення.
4. Дискутування.
5. Заключна частина зборів.

III. Обговорення результатів гри.

1. Виступ членів експертної ради.
2. Заключне слово викладача.

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Підготуйте схему-опору до однієї з тем:
 - «Виховні функції сім'ї»;
 - «Співпраця закладу дошкільної освіти з батьками».
2. Підготуйте анотацію до статті, яка розкриває питання семінарського заняття.
3. Проаналізуйте програмові завдання щодо співпраці закладу дошкільної освіти із батьками (програма – за вибором студента).
4. Підберіть методичну літературу «Бібліотечка батькам» з дидактичним матеріалом і методичними порадами здійснення математичного розвитку дітей в умовах сім'ї.
5. Підготуйте реферат на тему: «Зміст, організація та методика співпраці закладу дошкільної освіти з батьками».
6. Підготуйте доповідь на одну з тем:
 - «Основи взаємодії дошкільного закладу із сім'єю з питань математичного розвитку»;
 - «Особливості організації спільної діяльності сім'ї та дошкільного закладу щодо формування математичних уявлень».
7. Випишіть із Законів України «Про дошкільну освіту» та «Про охорону дитинства» права й обов'язки дітей, батьків і педагогів закладу дошкільної освіти.
8. Запропонуйте тематику бесід для просвіти батьків з проблем математичного розвитку дітей дошкільного віку (тема та вікова група – за вибором студента).
9. Продумайте форми роботи, що зацікавлять і залучать до співробітництва батьків, які вважають, що виховувати повинен заклад дошкільної освіти, а вони – забезпечити матеріальні й оздоровчі умови життя дітей.
10. Розробіть анкету на одну з тем:
 - «Вивчення рівня сформованості математичних уявлень у дітей дошкільного віку в умовах сім'ї»;
 - «Умови формування математичних уявлень у закладі дошкільної освіти та родині».
11. Складіть план консультації для батьків з питань математичного розвитку дітей.

СЕМІНАР № 17
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У
ДІТЕЙ РІЗНОВІКОВИХ ГРУП

Мета: сформувати практичні уміння і навички організації навчання елементам математики в малокомплектних закладах дошкільної освіти і різновікових груп.

План

1. Особливості навчання елементам математики в малокомплектних закладі дошкільної освіти різновікових груп.
2. Типи організації занять у різновікових групах.
3. Особливості проведення різних типів занять у різновікових групах.

Завдання для самостійної роботи

- 1. Складіть календарне планування (на один день) освітньої роботи вихователя з пріоритетом математичного розвитку в різновіковій групі.**

2. За схемою розробіть конспект заняття з пріоритетом математичного розвитку в різновіковій групі з використанням трьох типів організації діяльності дітей (вікова група – за вибором студента).

Заняття з усіма дітьми за одним розділом програми

Вікові групи _____

Тема

вікова група	вікова група

Мета

вікова група	вікова група

Методичні прийоми

вікова група	вікова група

Підготовка до заняття

вікова група	вікова група

Заняття з усіма дітьми за різними розділами програми

Вікові групи _____

Тема

вікова група	вікова група

Мета

вікова група	вікова група

Методичні прийоми

вікова група	вікова група

Заняття з дітьми однієї вікової підгрупи

Вікові групи _____

Тема

вікова група	вікова група

Мета

вікова група	вікова група

Методичні прийоми

вікова група	вікова група

3. Підготуйте демонстраційний і роздатковий матеріал до одного із занять (див. Додаток Е).

Фото наочності

Роздатковий матеріал

Фото наочності

Демонстраційний матеріал

СЕМІНАР № 18

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ШЕСТИРІЧОК

Мета: сформувати практичні уміння і навички організації і проведення ігор та ігрових вправ з формування математичних уявлень у шестирічок.

План

1. Психолого-педагогічна характеристика дітей шести років. Сучасні вимоги до навчання дітей шестирічного віку.

2. Завдання навчання рахунку й обчислювальної діяльності. Арифметичні завдання. Особливості розуміння дітьми арифметичного завдання. Методичні прийоми, послідовність у роботі над завданнями. Знайомство із знаками «+» «-», «=».

3. Завдання ознайомлення дітей з величинами та способами їх вимірювання. Функціональна залежність між міркою та числом.

4. Завдання та методика розвитку просторових уявлень.

5. Завдання та методика розвитку уявлень дітей про час. Визначення часу за годинником.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Охарактеризуйте програмові вимоги щодо математичного розвитку шестирічок та заповняйте таблицю 15:
Таблиця 15

Програмові завдання щодо математичного розвитку шестирічок

Програма _____

Назва розділу, який забезпечує математичний розвиток _____

--

6. Підготуйте демонстраційний і роздатковий матеріал до одного із завдань(див. Додаток Е).

Фото наочності

Роздатковий матеріал

Фото наочності

Демонстраційний матеріал

СЕМІНАР № 19

НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ЗДО ТА ШКОЛИ В НАВЧАННІ ДІТЕЙ МАТЕМАТИЦІ. ВИМОГИ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ. ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ.

Мета: закріпити поняття теми; на основі порівняльного аналізу програм старшої групи закладу дошкільної освіти та першого класу загальноосвітньої школи уточнити наступність у змісті навчання математики; учити обґрунтовувати рівні, критерії та показники сформованості математичних уявлень; навчити добирати діагностичні методики вивчення математичних уявлень дітей дошкільного віку.

План

1. Наступність у роботі закладу дошкільної освіти, школи та сім'ї з питань навчання дітей математиці.
2. Вимоги сучасної школи до математичної підготовки дітей у дошкільному навчальному закладі.
2. Наступність змісту програм дошкільного закладу та школи з математики.
3. Форми організації наступності у роботі закладу дошкільної освіти та школи в навчанні дітей математиці.
4. Технологічні аспекти діагностики математичного розвитку дітей

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Дайте визначення таких категорій і понять теми:

Наступність – _____

Готовність – _____

Загальна готовність – _____

Інтелектуальна готовність – _____

Спеціальна готовність – _____

Мотиваційно-вольова готовність – _____

Особистісно-психологічна готовність – _____

Діагностика – _____

Педагогічна діагностика – _____

Надійність – _____

Валідність – _____

Критерій – _____

Показник – _____

2. На основі порівняльного аналізу чинних програм старшої групи закладу дошкільної освіти та першого класу загальноосвітньої школи покажіть наступність у змісті навчання математики (програма закладу дошкільної освіти – за вибором студента). Результат оформіть у таблицю 16.

Таблиця 16

Програма ЗДО _____

Програма початкової школи _____

--

Орієнтування в часі

Група _____

Мета дослідження _____

Матеріали й обладнання _____

Процедура дослідження _____

Інструкція досліджуваному _____

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Підготуйте анотацію до статті, яка розкриває питання семінарського заняття.
2. Визначте основні причини неуспішного навчання математики в початкових класах і запропонуйте шляхи його подолання.
3. Доведіть значення спільної роботи закладу дошкільної освіти та школи у вихованні у дітей бажання вчитися.
4. Підготуйте реферат на тему: «Наступність у навчанні математики між дошкільною та початковою ланками освіти».
5. Підготуйте доповідь на одну з тем:
 - «Характеристика математичної компетентності старшого дошкільника за програмою «Я у світі», «Дитина», «Впевнений старт»;
 - «Показники компетентності випускника закладу дошкільної освіти за програмою «Дитина»;
 - «Наступність у змісті програмових завдань за віковими групами та першим класом».
6. Складіть план-конспект виступу вихователя перед батьками дітей старшої групи на тему: «Сучасні вимоги до майбутнього першокласника».
7. Складіть анотований каталог навчально-методичної літератури з теми (не менше 10 джерел).
8. Розробіть папку-пересувку, буклет або презентацію для батьків з питань математичного розвитку дитини (вікова група-за вибором студента). У папку додається анотований каталог навчально-пізнавальної літератури і картотека журналів для дітей, можна додати посилання на сайти.

Вимоги до змісту та оформлення: тема (розділ програми); вік; звернення до батьків (мета папки-пересувки), відповідність змісту матеріалу зазначеній темі; естетичне оформлення (текст розбірливий; виділені ключові моменти; ілюстрації чіткі, відповідні написам і змісту тексту).

СЕМІНАР № 20

ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ

Мета: сформувати практичні уміння і навички здійснення діагностики розвитку математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

План

1. Полікритеріальний підхід оцінки стану організації математичного розвитку.
2. Структура математичного розвитку випускника ЗДО
3. Зарубіжні діагностичні програми оцінювання математичного розвитку дітей

СЕМІНАР № 21
ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: сформувати практичні уміння і навички організації і проведення цікавих ігор та ігрових вправ з розвитку математичного мислення в дітей дошкільного віку.

План

1. Цікавий дидактичний матеріал для розвитку математичного мислення в дітей дошкільного віку.
2. Система М. Монтессорі.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Запишіть по одному прикладу (вказати методику проведення) дидактичної гри на кожен з розглянутих видів.

Завдання на розвиток здатності аналізувати

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя_____

Завдання на формування класифікаційних умінь, здатності до абстрагування

Вікова група_____

Дидактична мета_____

Ігрова мета_____

Дидактичні засоби (обладнання)_____

Ігрові дії_____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру)_____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил)_____

Методичні вказівки для вихователя

Завдання на розвиток мислення за аналогією

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

Завдання на розвиток здатності до узагальнення

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

2. Розробіть дидактичну гру з використанням дарунків Ф.Фребеля, паличок Кюізенера або блоків Дьенеша (за вибором)

Вікова група _____

Дидактична мета _____

Ігрова мета _____

Дидактичні засоби (обладнання) _____

Ігрові дії _____

Ігрові правила (алгоритм пояснення вихователя, як грати в цю гру) _____

Ігровий результат (що отримує дитина, якщо дотримується ігрових правил) _____

Методичні вказівки для вихователя _____

4. Виготовте дидактичний матеріал до запропонованих ігор.

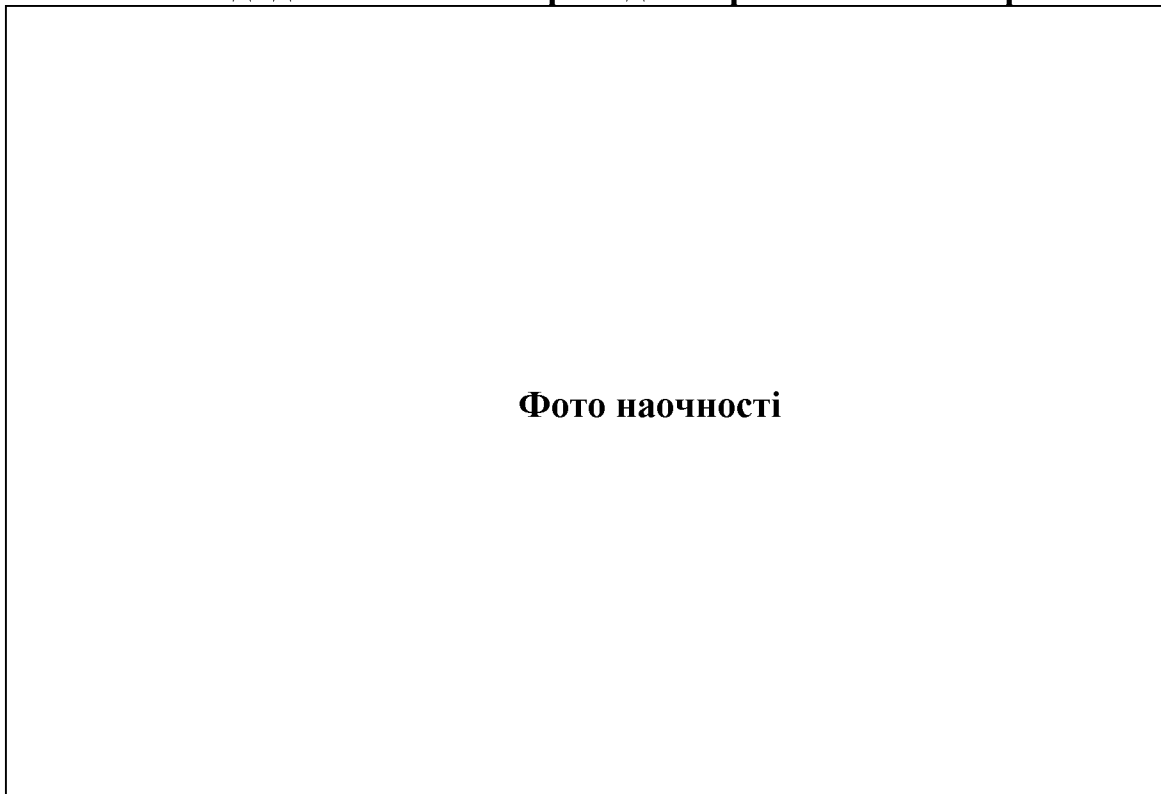

Фото наочності

Роздатковий матеріал

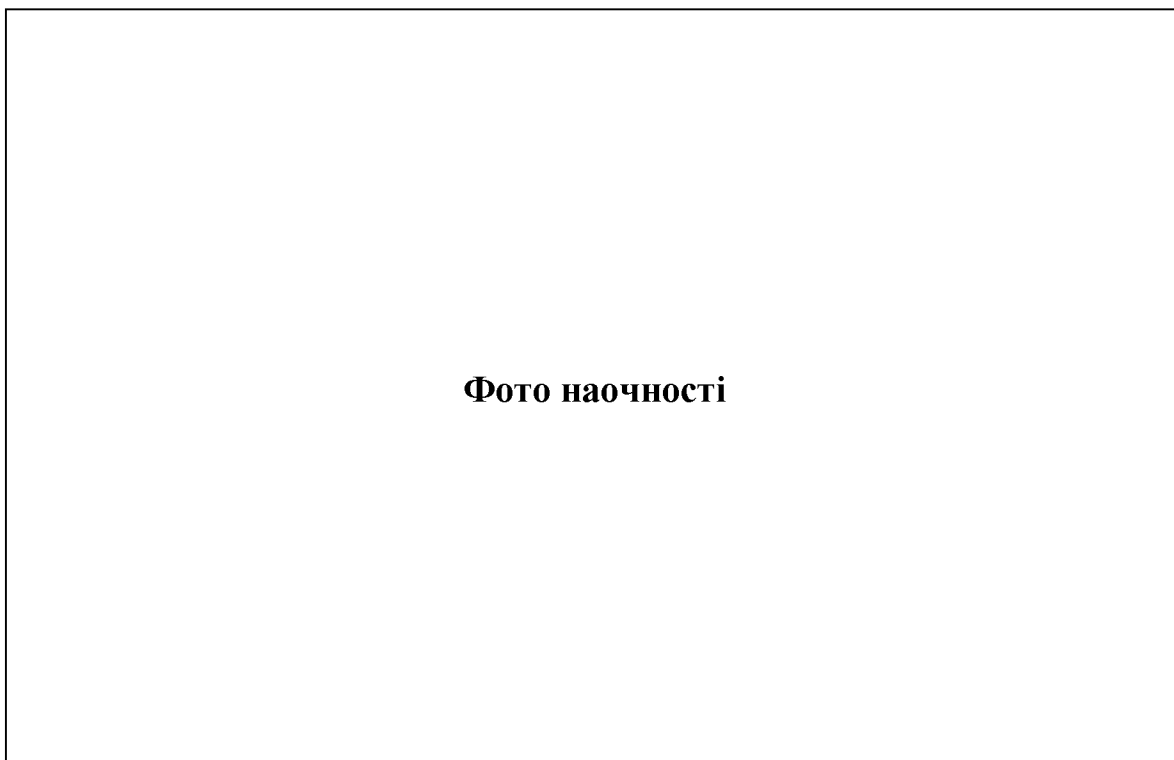

Фото наочності

Демонстраційний матеріал

Тематика індивідуальних науково-дослідних і практичних завдань:

1. Підготуйте план інтегрованого заняття з використанням

педагогічних технологій математичної освіти дітей дошкільного віку (вікова група та технологія – за вибором студента). Зазначити тему заняття, вік дітей, програмовий зміст, підготовку вихователя (опрацювання літератури, методи та прийоми, які будуть використані на занятті, демонстраційний і роздатковий матеріал), підготовку дітей, хід заняття.

2. Складіть бібліографічний список за темою: «Педагогічна технологія М. Монтессорі».

3. Поповнення портфоліо майбутнього вихователя за напрямками роботи (дотично до теми заняття): добір методичних розробок занять, акцентуючи увагу на передовому педагогічному досвіді.

4. Складіть картотеку науково-педагогічної літератури для ознайомлення вихователів з технологією М. Монтессорі; складіть короткий опис кожної з них.

5. Підготуйте повідомлення та наочні посібники для проведення презентації на тему: «Використання Монтессорі-матеріалів у повсякденному житті».

6. Розробіть прес-реліз зі свідченням використання ідей М. Монтессорі у практиці закладу дошкільної освіти упродовж математичної освіти.

7. Запропонуйте алгоритм підготовки вихователя до заняття за технологією М. Монтессорі.

МОДУЛЬ–КОНТРОЛЬ

Після закінчення лекційних і практичних занять четвертого змістового модуля «Наступність в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи в розвитку математичних здібностей» проводиться модульний контроль у письмовій формі.

Завдання для модульної контрольної роботи передбачають перевірку рівня засвоєння студентом понятійного апарату модуля (понятійний блок); теоретичного матеріалу, а також сформованості методичних умінь добирати дидактичні ігри та вправи відповідно до завдання.

Понятійний блок охоплює такі поняття: план, планування, перспективне планування, поточне (календарне) планування, наступність, готовність, загальна готовність, інтелектуальна готовність, мотиваційно-вольова готовність, особистісно-психологічна готовність, діагностика, педагогічна діагностика, надійність, валідність, критерій, показник.

Орієнтовний перелік питань теоретичного блоку:

1. Значення планування й обліку роботи закладу дошкільної освіти.
2. Особливості організації навчання математиці в різновіковій групі.
3. Показники готовності дітей до засвоєння математики в школі.
4. Сутність наступності закладу дошкільної освіти та початкової школи у здійсненні практичної математичної підготовки дітей.
5. Особливості взаємодії дошкільного закладу із сім'єю.
6. Особливості діагностики математичного розвитку дітей.
7. Врахування індивідуально-психологічних особливостей дітей дошкільного віку у проектуванні математичного розвитку.
8. Робота з математично обдарованими дошкільниками.
9. Опишіть особливості застосування математичних головоломок у роботі з дітьми дошкільного віку.
10. Охарактеризуйте дарунки для ігор Ф.Фребеля.
11. Особливості використання паличок Кюізенера у роботі з дітьми дошкільного віку.
12. Використання блоків Дьенеша у навчально-виховному процесі з дітьми дошкільного віку.
13. Сформулюйте основні положення технології навчання та виховання дітей дошкільного віку М. Монтесорі.

Варіант завдання для розробки дидактичної гри або вправи:

Запропонуйте гру з використанням ідей М.Монтесорі тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

до навчальної дисципліни

«Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»

Базова :

1. Березовська Л. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 252 с.
2. *Дошкільна освіта в Україні* : нормативно-правове регулювання, 2006. 120 с.
3. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку : навч. посіб. СТАТУС, 2021. 296 с.
4. Ковальчук В. *Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень*: курс лекцій. Місце видання: Видавництво 2013. 314 с.
5. Косенчук О. Г., Новик І. М., Венгловська О. А., Куземко Л. В. Державний стандарт дошкільної освіти : особливості впровадження. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
6. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч.-метод. посіб. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.
7. Піроженко Т. Методичні аспекти реалізації освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». *Сучасний погляд на логіко-математичну компетентність дошкільника*. 2009. № 27 (507). С.28-30.
8. Степанова Т. Розвиток змісту математичних знань у різні періоди історії дошкільної педагогіки на початку ХХ століття. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2008. № 24 URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/24/vi_snu_k_30.pdf
9. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської, Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430 с.
10. Щербакова К. Й. *Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку*: навчальний посібник, Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2015. 200 с.
11. Щербакова К. Й., Брежнєва О. Г. *Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку*: навч. посіб. Мелітополь. 2015. 200 с.
12. Щербакова К. *Методика навчання математики дітей дошкільного віку*. Місце видання: Видавництво, 1982. 264 с.

Додаткова література:

1. Артемова Л. В. Колір. Форма. Величина. Число : для кожної дитини, родини, вихователя, вчителя. Київ : Томіріс, 1997. 174 с.
10. Виговська С. В. Педагогіка вищої школи: Метод. рекомендації. Київ : *Природничо-гуманітарний ННІ Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2011. 164 с.
11. Волинець К. І., Волинець Ю. О., Стаднік Н. В. Наступність дошкільної та початкової освіти як умова успішної самореалізації особистості. *Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology*. 2016. № 40 (4). С. 84–88.
12. Гавриш Н. В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: навч.-метод. посіб. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.
13. Герасимів Я. Математичні розваги: навчатися весело! *Дошкільне виховання*. 2017. № 12. С. 28-30.
14. Гнізділова О. А. Динаміка розвитку наукових шкіл у галузі дошкільної освіти (др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст.) URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9647/1/1.pdf>
15. Голота Н. Ознайомлення з простором та часом як передумова розвитку творчості в дошкільному дитинстві. *Молодий вчений*. 2017. № 3.2 (43.2). С. 93-97. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3.2/21.pdf>
16. Голота Н. Особливості пізнання дитиною простору й часу в дошкільному віці. *Науковий вісник Миколаївського національного* 235
17. Голота Н. Просторово-часові уявлення як основа життєвої компетентності дитини дошкільного віку. *Стандарти дошкільної освіти : дискурс науки і практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, (11 квіт. 2014 р., м. Київ). 82-92. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/4576/1/N_Golota_04_14_PI.pdf
18. Голота Н. Специфіка відображення просторовочасових уявлень дітьми дошкільного віку в зображувальній діяльності. *Педагогічна теорія і практика. Збірник наукових праць*. 2017. №1 (6). С. 143-163. URL: [http://asp.kytmu.edu.ua/v/01\(6\)/8.pdf](http://asp.kytmu.edu.ua/v/01(6)/8.pdf)
19. Голота Н. Сучасні проблеми ознайомлення дітей дошкільного віку з простором та часом. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 2 (46). С. 219-226. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1444/1/Suchasni%20problemy%20oznaiomlennia.pdf>
2. Баглаєва Н. Обчислювальна діяльність дошкільнят. *Палітра педагога*. 2001. № 3. С. 10-13.
20. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
21. Грановська О. Я. Поняття «суб'єктивного сприйняття часу» як складова психічного світу особистості. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i25/67.pdf>

22. Джемула Г. Як вивчати з дитиною числа та цифри : poradnik для батьків і вихователів. *Вихователь-методист дошкільного закладу* : щоміс. спеціаліз. журн. 2018. № 3. С. 48–53.
23. Єніна Л. Захопливі та незвичні сюжети геометричні : логіко-математичні завдання для старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2015. № 12. С. 22 – 23.
24. Жигайло О., Кожан-Шелепко Г. Формування часових уявлень учнів початкових класів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2013. Вип. 5. С. 190-196. URL: <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/005-24.pdf> 236
25. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку: парціальна програма. Мелітополь : 2021. 48 с.
26. Зайцева Л. Парціальна програма «Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку». Мелітополь. 2021. 48 с.
27. Зайцева Л. Скільки яблук залишилося? або Навчаємо дітей розв'язувати арифметичні задачі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. щоміс. Спеціаліз. журн. 2020. № 2. С. 57-60.
28. Імбер В. Маленькі геометрики : ознайомлення дітей з геометричними фігурами за методом повного фізичного реагування. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 3-7.
29. Іщенко Л. В. Наступність у логіко-математичному розвитку старших дошкільників та першокласників. *Зб. наук. праць «Педагогічні науки»*. 2009. Вип. 51 Т. 1. С. 161-164.
3. Баглаєва Н. Розвиток логічних умінь дитини. Серіація за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі. *Дошкільна освіта*. 2000. № 10. С. 8-11.
30. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навч. посіб.. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 149 с.
31. Карчевська І. Геометричні фігури : семінар-практикум для вихователів. *Дефектолог*. 2018. № 10. С. 38–42.
32. Кіндрат І. Математичний диктант – метод моніторингу компетентності дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу* : щоміс. спеціаліз. журн. 2021. № 2. С. 22-25.
33. Ковальчук В. Формування часових уявлень в учнів початкових класів : метод. посіб. Дрогобич. Коло, 2008. 51 с.
34. Коломієць Л. І. Підготовка вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2013. 219 с. 237
35. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу. Ч. 1: Концепції, проектування технології створення. Запоріжжя : ЛПС, 2009. 320 с.
36. Лазарович Н. Б. Чупахіна С. В. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: метод. реком. Івано-Франківськ, 2015. 90 с.

37. Лисенко Г., Цетковська О. Сім раз відмір, або як навчити дітей вимірювати. *Вихователь-методист дошкільного закладу* : щоміс. спеціаліз. журн. 2021. № 2. С. 30–33.
38. Магочкіна О. На що схожі цифри. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С.18-19.
39. Математика для малят: Автори віршів Світалана та Юрій Ходоси, Клім Чурюмов. Рек. МОН України : «АСТ-ПРЕС-ДІК-СІ» 2001.
4. Бакаленко О. Час як психологічний феномен: сучасний стан проблеми. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. Серія «Теорія культури і філософія науки». 2016. Вип. 54. С. 64-68.
40. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології: навч. посіб. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
41. Назаренко Г. Н. Організаційно-методичні умови забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кривий Ріг, 2002. 20 с.
42. Наступний 2020-2021 навчальний рік стане роком математики в Україні – Ганна Новосад URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/nastupnij-2020-2021-navchalnij-rik-stane-rokom-matematiki-v-ukrayini-ganna-novosad>
43. Ониксимова Т. Лабораторія вимірювань : цикл занять для дітей старшої групи. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С. 14–17.
44. Острань Р., Музика Г. Ігри математичні – цікаві та незвичні : дидактичні ігри для дітей дошкільних груп. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С. 12–13.
45. Павлюк Т. О. Навчання дітей старшого дошкільного віку лічби з використанням комп'ютера : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00. 08. Київ, 2012. 19 с. 238
46. Підлісна Ю., Мельник Л. Павучок-молодець, математики знавець : аняття з математики за вальдорфською методикою для дітей різновікової групи. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 14-16.
47. Плетеницька Л. С., Крутій К. Л. Логіко-математичний розвиток дошкільників. Запоріжжя : ЛПКС, 2002. 156 с.
48. Плетеницька Л., Крутій К. Логіко-математичний розвиток дошкільників за програмою «Дитина в дошкільні роки». Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2012. 156 с.
49. Положення про організацію самостійної роботи студентів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». URL: https://pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P112.pdf
5. Богуш А. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти як педагогічна проблема. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*. 2006. № 2. С. 58–61.
50. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук. метод. посібн. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с. URL: https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf

51. Рубінштейн С. Про сприйняття часу і простору. *Світ психології*. 1999. № 4. С. 1-15.
52. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.
53. Сазонова А. В. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку: навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 248 с.
54. Скворцова С. Логіко-математична компетентність дитини : наступність дошкілля і школи. *Дошкільне виховання*. 2011, №5. С. 13 – 17.
55. Скрипник В. Пригоди непосидючих одиничок : формування базових уявлень про числа і цифри в дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 8–10.
56. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність 012 «Дошкільна освіта». Затверджено і введено в дію наказом МОН України від 21.11.2019 р. № 1456. 239
57. Старченко В. Логіко-математичний аспект дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. 2005. №7. С. 22 – 23
58. Степанова Т. М. Навчаємо математики : формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посіб. 2-ге вид. Київ : Генеза, 2017. 112 с.
59. Татарінова С. О. Формування логіко-математичних понять у старших дошкільників у процесі пізнавальної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 Мелітополь, 2008. 220 с.
6. Брежнева О. Г. Теорія і практика математичного розвитку дітей 3-6 років у системі дошкільної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08. Київ, 2019. 660 с. 234
60. Терещенко Л. Готовність дитини до навчання у школі: мотиваційний аспект. *Практичний психолог: дитячий садок*. 2022. № 1.
61. Целіщева І. Рум'янцева І. Використання моделювання під час розв'язання текстових задач. *Вихователь-методист дошкіл. закл. : щомісяч. спеціаліз. журн*. 2014. №3. С. 27-35.
62. Чосік Л. Системний підхід у навчанні старших дошкільників розв'язувати арифметичні задачі розв'язувати арифметичні задачі. *Педагогічний часопис Волині*. 2017. № 2. С. 107-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_2_20
63. Чупахіна С. В. Математична освіта дітей дошкільного віку з різним рівнем інтелектуального розвитку: теоретичний аспект. URL: <https://www.sworld.com.ua/simpge2/58.pdf>
64. Шматченко Г. О. Сформованість умінь сучасних дошкільників розв'язувати арифметичні задачі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. №2. С. 8-13.

65. PISA: математична грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, В. П. Горох, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко; перекл. К. Є. Шумова. Київ : УЦОЯО, 2018. – 60 с.

Інформаційні ресурси:

1. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, вул. Лесі Українки, 23)
URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/01about>

2. Цифровий репозитарій наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
URL: <http://www.library.chnu.edu.ua/index.php?page=/ua/02infres>

3. Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. Івасюка (м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 47).
URL: <http://www.library.cv.ua/sample-page-2>

4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Бібліотечні електронні ресурси та технології.
URL: http://nbuv.gov.ua/e_technology?field_e_technology_tid=444&field_vfpdf_tid=All

5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Наукові ресурси. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/1539>

6. ELibUkr Електронна бібліотека України. Ресурси відкритого доступу.
URL: <http://www.elibukr.org/uk/resursi/resursividkritogo-dostupu.html>

7. **Комісарик М. І.** *Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку* : електронний курс на освітній платформі MOODLE Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
URL: <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=18>

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ
з навчальної дисципліни
«Теорія та методика формування елементарних математичних
уявлень у дітей дошкільного віку»

1. Предмет і завдання курсу «Теорія і методика розвитку математичних уявлень у дітей дошкільного віку». Зв'язок з іншими науками.
2. Розкрити суть методологічних основ математичного розвитку дітей дошкільного віку.
3. Психофізіологічні та психолого-педагогічні основи математичного розвитку дітей дошкільного віку.
4. Вітчизняні концепції математичного розвитку дітей дошкільного віку.
5. Зарубіжні концепції математичного розвитку дітей дошкільного віку.
6. Пізнання властивостей і відносин між предметами в дітей дошкільного віку.
7. Про генезу поняття числа та розвиток рахунку в дітей дошкільного віку.
8. Охарактеризуйте особливості засвоєння величин у дітей дошкільного віку.
9. Генезис просторових уявлень у дітей дошкільного віку.
10. Особливості сприйняття та засвоєння часових відношень дітьми в дошкільному віці.
11. Реалізація принципів особистісно-орієнтованого підходу до розвивального навчання під час формуванні елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
12. Формування кількісних уявлень у дітей в молодших групах закладу дошкільної освіти.
13. Формування кількісних уявлень у дітей в середній групі закладу дошкільної освіти.
14. Завдання й етапи навчання дітей середньої групи рахунку.
15. Ознайомлення дітей дошкільного віку із числом у старшій групі закладу дошкільної освіти.
16. Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з цифрами.
17. Методична система ознайомлення дітей дошкільного віку з обчислювальною діяльністю в старшій групі закладу дошкільної освіти.
18. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з формою в молодших групах закладу дошкільної освіти.
19. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з формою в середній групі закладу дошкільної освіти.

20. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з формою в старшій групі закладу дошкільної освіти.
21. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з величиною в молодших групах закладу дошкільної освіти.
22. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з величиною в середній групі закладу дошкільної освіти.
23. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з величиною в старшій групі закладу дошкільної освіти.
24. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з вимірювальною діяльністю (умовними мірами) в старшій групі закладу дошкільної освіти.
25. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з вимірюванням загальноприйнятими мірами довжини, об'єму, ваги сипучих і рідких речовин у старшій групі закладу дошкільної освіти.
26. Завдання та методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з грошима як мірою вартості та праці.
27. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з просторовими відношеннями в молодших групах закладу дошкільної освіти.
28. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з просторовими відношеннями в середній групі закладу дошкільної освіти.
29. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з просторовими відношеннями в старшій групі закладу дошкільної освіти.
30. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з частинами доби в молодших групах закладу дошкільної освіти.
31. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з частинами доби в середній групі закладу дошкільної освіти.
32. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з частинами доби в старшій групі закладу дошкільної освіти.
33. Методика розвитку відчуття часу в дітей старшого дошкільного віку.
34. Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з календарем.
35. Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з об'ємною моделлю.
36. Педагогічні умови засвоєння математичних уявлень під час організації навчання дітей на заняттях.
37. Педагогічні умови засвоєння математичних уявлень під час організації проблемно-практичних і проблемно-ігрових ситуацій у спільній діяльності дітей дошкільного віку.
38. Педагогічні умови засвоєння математичних уявлень під час організації самостійної пізнавально-ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
39. Педагогічні умови освоєння математичних знань і загальна характеристика засобів навчання дітей на заняттях.
40. Педагогічні умови засвоєння математичних уявлень під час

застосуванні нетрадиційних засобів у математичному розвитку дітей дошкільного віку.

41. Навчальні ігри в математичному розвитку дітей дошкільного віку.

42. Розвивальні ігри в математичному розвитку дітей дошкільного віку.

43. Логіко-математичні ігри в математичному розвитку дітей дошкільного віку.

44. Діагностика математичного розвитку як основа проектування роботи з формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку .

45. Загальна характеристика різнорівневої та коректувальної роботи з дітей дошкільного віку щодо математичного розвитку.

46. Наступність у роботі дошкільних установ із сім'єю з реалізації завдань математичного розвитку дітей дошкільного віку .

ДОДАТКИ

Додаток А

Правила написання анотації

Будь-якій науковій статті передуює анотація. Анотація (від лат. *annotatio* – зауваження, примітка) – коротка узагальнювальна характеристика книги чи статті тощо, яка розкриває її зміст, структуру й інші особливості.

Анотація – це один з видів скороченої форми представлення наукового тексту. Її призначення – привернути увагу читача, пробудити його інтерес до суті дослідження за допомогою мінімальної кількості мовних засобів.

Структура анотації. В анотації необхідно висвітлити основні розділи статті, поєднати їх і представити в короткій формі. Її характерні такі складники :

–*актуальність*: спочатку необхідно показати важливість дослідницької проблеми чи запропонованого проекту, які вивчалися; у читача відразу повинно скластися уявлення про те, чому обговорювана проблема потребує вивчення;

–*постановка проблеми*: після розкриття актуальності необхідно висвітлити наявну проблему, на вирішення якої і буде спрямований дослідницький проект (стаття). При читанні даного розділу анотації в читача повинно сформуватися враження, що без Вашого проекту «подальше життя просто неможливе»; предмет, тема, мета роботи (вказуються, якщо вони не зрозумілі із заголовка статті);

–*шляхи вирішення проблеми*: у цьому розділі анотації необхідно назвати конкретні кроки, спрямовані на вирішення зазначеної проблеми. У якісних дослідженнях (у яких немає опису експерименту і аналізу його результатів) це може бути перелік досліджуваних теоретичних питань. У кількісних дослідженнях (якщо в роботах є статистичні дані експерименту) в цьому розділі анотації перераховуються методики проведення експериментальної роботи, досліджувані змінні; метод або методологія (їх доцільно описувати в тому випадку, якщо вони різняться новизною або представляють інтерес з погляду цієї роботи);

–*результати та висновок*: у цій частині представляються кількісні або якісні результати дослідження; результати роботи описуються точно й інформативно (перевага віддається новим результатам і важливим даним довгострокового значення, а також тим, які, на думку автора, мають практичне значення); рекомендується використовувати загальні слова типу «довели ефективність» чи «виявилася неефективною», не згадуючи конкретних цифр, які можуть бути неправильно інтерпретовані. Насамкінець необхідно окреслити сферу впровадження результатів дослідження, зазначити, наскільки проведена робота розширила наявні уявлення про досліджувані питання або запропонувала нове розв'язання існуючої проблеми; висновки (можуть супроводжуватися рекомендаціями, оцінками, пропозиціями, гіпотезами, описаними в статті).

При написанні анотації варто звернути увагу на такі моменти :

–ліміт слів: при написанні анотації необхідно дотримуватися встановленого ліміту слів (100-250 слів);

–узгодження часів: анотації логічно писати в минулому часі;

–структура: при написанні анотації необхідно дотримуватися загальноприйнятої структури;

–простота у викладі матеріалу: мова анотації повинна бути проста та зрозуміла широкому колу фахівців галузі. Рекомендується використовувати загальноприйняті терміни;

–відсутність деталей: в анотації необхідно уникати зайвих деталей і конкретних цифр;

–ключові слова: вони необхідні для пошукових систем і класифікації статей за темами. В інтересах автора варто вказати ту кількість ключових слів, яка необхідна для збільшення шансів знаходження статті через пошукові системи. Словосполучення вважаються одним ключовим словом. Кількість ключових слів – 5–8.

Існують такі вимоги до структури та змісту анотації:

Інформативність (не містити загальних слів) і *змістовність* (відобразити основний зміст статті та результати досліджень). Анотація повинна в узагальненому вигляді представляти зміст

статті. У тексті анотації не варто використовувати загальних фраз, а також вказувати несуттєві деталі та загальновідомі положення. Передісторія (історія питання) може бути наведена тільки в тому випадку, якщо вона прямо пов'язана з розкриттям мети дослідження. Наводяться основні теоретичні та експериментальні результати, фактичні дані, виявлені взаємозв'язки та закономірності.

Оригінальність. Варто уникати прямих повторів будь-яких фрагментів роботи. Назва статті не повинна дублюватися в тексті анотації.

Чіткість, логічність і зв'язність викладу. Текст авторського резюме повинен бути лаконічний і чіткий, вільний від другорядної інформації, зайвих вступних слів, загальних і незначущих формулювань.

Структурованість – слідування логіці опису результатів у статті.

Компактність. Обсяг анотацій до статей повинен становити від 100 до 250 слів.

Не рекомендується:

- вводити до анотації таблиці, малюнки, схеми, діаграми та формули;
- наводити посилання на номери публікацій зі списку літератури до статті;
- використовувати скорочення й умовні позначення, крім загальнозжованих. Якщо скорочення все ж вводяться, то при першому вживанні необхідно дати їх розшифровку.

При написанні анотації необхідно пам'ятати, що для читачів, фахівців у даній галузі знань або тих, хто цікавиться зазначеною тематикою, вона буде надалі служити коротким рефератом, що дозволяє визначити необхідність звернення до повного тексту статті. За анотацією буде оцінюватися глибина проведеного дослідження, його новизна та актуальність.

Наприклад :

Анотація до статті на тему :
«Особливості використання логічних блоків Дьенеша
у роботі з дітьми дошкільного віку»

Одним із шляхів удосконалення вітчизняної дошкільної освіти є впровадження у практику дошкільця інноваційних технологій, зокрема, логічних блоків Дьенеша. Сучасний стан підготовленості вихователів до використання нетрадиційних засобів роботи з дошкільниками показує низький рівень їх практичної компетентності. Висвітлення суті логічних блоків Дьенеша, шляхів і особливостей їх впровадження у практичну діяльність вихователя сприятиме формуванню педагога інноваційного типу, здатного запроваджувати у практику нетрадиційні форми та засоби роботи з дітьми дошкільного віку, що у свою чергу сприятиме удосконаленню дошкільної освіти України. Представлено форми організації роботи з логічними блоками в умовах ЗДО. Розроблено детальні структури ігор з логічними блоками, на основі яких студенти та вихователі можуть вивчити, проаналізувати й узагальнити переваги та недоліки логічних блоків, відповідно до потреб практики впровадити здобутки З. Дьенеша у власну професійну діяльність. Використання логічних блоків Дьенеша допомагає урізноманітнити форми та засоби роботи вихователя з дошкільниками, сприяє розвитку в дітей здібностей до заміщення та моделювання властивостей, уміння кодувати та декодувати інформацію.

Ключові слова: Золтан Дьенеш, логічні блоки Дьенеша, форми роботи з логічними блоками, заняття, ігри з логічними блоками, предметно-розвивальне середовище.

Вимоги до оформлення рефератів

Реферат є одним із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького характеру, який сприяє закріпленню, поглибленню й узагальненню знань, одержаних студентами під час вивчення відповідного інформаційного матеріалу до тем практичних занять. Тема реферату визначається методичними матеріалами або викладачем, вона відповідає темі заняття, конкретизує окремі її питання та ключові поняття.

Робота над доповіддю та рефератом спрямована на:

- вироблення у студентів вміння аналізувати, зіставляти та узагальнювати різні підходи, погляди, конкретний матеріал, уміння формулювати висновки;
- розширення кругозору студентів та поглиблення їх знань з того чи іншого предмета;
- розвиток основних умінь наукової роботи (дослідницькі вміння, уміння знаходити та працювати зі спеціальною літературою, складати список використаних джерел й оформляти посилання) та розвиток наукового розуміння;
- оволодіння науковим писемним мовленням;
- формування гностичних умінь;
- ґрунтовну підготовку до інших видів наукової роботи.

Структура реферату

Структура реферату містить такі елементи:

- титульна сторінка;
- план;
- вступ;
- основна частина (розділи, пункти та підпункти);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Титульний аркуш містить найменування міністерства, якому підпорядкований навчальний заклад (Міністерство освіти і науки України); назву вищого навчального закладу (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича); назву кафедри, де виконана робота; курс, групу, факультет, прізвище, ім'я, по батькові автора.

План

Після титульного аркуша розташовується зміст реферату (план) (аркуш не нумерується), у якому містяться назви розділів і параграфів й указуються сторінки (інтервал – 1,5).

Зміст (план) наукової роботи повинен відповідати кільком універсальним вимогам:

- теми кожного розділу однакові за важливістю, а самі розділи – приблизно однакові за обсягом;
- варто охоплювати весь матеріал, що стосується теми, але нічого зайвого;
- теми та зміст окремих розділів не повинні «накладатися»;
- жоден із пунктів плану не може дослівно повторювати назву роботи.

Вступ

Вступ обсягом 1–2 сторінки – важлива частина реферату. У ньому обґрунтовують актуальність обраної теми, оцінюють стан дослідження наукової проблеми, формулюють мету та визначають завдання реферату, дають короткий загальний огляд наявної літератури та використаних джерел. Бажано, щоб початок був виразним і проблемним, який одразу приверне увагу читача.

Вимоги до змісту основної частини реферату

За змістом реферат може бути аналітичним оглядом історії вивчення питання (що нового вніс той чи інший дослідник) або сучасного її стану, критичним аналізом наукової дискусії (зіставлення різних підходів до вирішення наукової проблеми), а також у вигляді розгорнутої рецензії конкретної наукової роботи.

Зміст реферату повинен відповідати його темі, меті та завданням. Послідовно розкривайте всі передбачені планом питання, обґрунтуйте, пояснюйте основні положення, підкріплюйте їх конкретними прикладами та фактами, формулюйте думки чітко, просто, правильно та недвозначно (щоб і самому було зрозуміло), а також прагніть логічно-послідовно структурувати текст. Щоразу треба пам'ятати, що Ваш реферат хтось буде читати і прагнутиме зорієнтуватися в ньому, щоб швидко знайти відповідь на питання, які його цікавлять (уявіть себе на місці такої людини). Звичайно, робота, яка написана «суцільним текстом» (без заголовків, без абзаців, без виділення шрифтом найважливішої інформації) не викликатиме в культурного читача захоплення.

Реферат має бути надрукований на стандартному аркуші формату А 4 з дотриманням таких вимог : поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм; шрифт Times New Roman розміром 14 пт; міжрядковий інтервал – 1,5; відступ червоного рядка – 1,25; вирівнювання тексту – за шириною; заголовків – по центру.

Обсяг тексту реферату – 8–15 друкованих сторінок.

Кожен структурний елемент змісту роботи починається з нової сторінки.

Найменування структурних елементів треба розташовувати по центру рядка без крапки в кінці, без підкреслення, відділяючи від тексту міжрядковим інтервалом.

Перенос складів у словах не використовується.

Не допускаються скорочення слів, а вживання абрєвіатури дозволяється після того, як в тексті уже використовувалося її змістове словосполучення із вказівкою в дужках значення такої абрєвіатури.

Рисунки і таблиці повинні мати заголовки та нумерацію, узгоджену з номером розділу.

Посилання в тексті реферату на джерела варто зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «... у праці М. П. Лещенка [1, с. 27] визначено ...». Можливі й посторінкові посилання. Проте вони повинні бути однотипними.

Цитування варто звести до мінімуму та вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне. Цитуючи, потрібно дотримуватися кількох формальних правил:

- цитата повинна бути дослівною;
- цитата не повинна бути надто довгою;
- цитата повинна подаватися у лапках і супроводжуватися посиланням на джерело у списку літератури;
- вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначається трьома крапками;
- пояснення, які розривають текст цитати, подаються у квадратних дужках;
- цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються із авторським текстом.

Висновки

Висновки – самостійна частина реферату, у якій не потрібно просто переказувати зміст роботи. У них необхідно висвітлити такі аспекти:

- оцінити ступінь досягнення мети та виконання завдань роботи;
- перерахувати та стисло охарактеризувати відомі наукові підходи до досліджених проблем, а також виділити нові аспекти, дискусійні питання, що підлягають подальшому вивченню;
- визначити, що є цінним у реферованих роботах, що вимагає додаткового аналізу й уточнення, а що викликає сумніви.

Обсяг висновків – 1–2 сторінки.

ПРЕС-РЕЛІЗ

«Особливості використання логічних блоків Дьенеша в роботі з дітьми дошкільного віку»

Золтан Дьенеш – усесвітньо відомий угорський педагог і математик, професор, засновник ігрового підходу до розвитку дітей «Нова математика» («New Mathematics»), ідея якого полягає в засвоєнні дітьми математики за допомогою захопливих логічних ігор, пісень і танців. Логічні блоки Дьенеша – універсальний матеріал для формування розумових операцій у дітей дошкільного віку. Логічний матеріал представляє набір з 48 логічних блоків, що розрізняються чотирма властивостями: формою – (круглі, квадратні, трикутні, прямокутні), кольором – (червоні, сині, жовті), розміром – (великі та маленькі), товщиною – (товсті та тонкі). У наборі немає навіть двох фігур, однакових за всіма властивостями. Ці фігури розвивають у дітей розумові операції (аналіз, порівняння, класифікація, узагальнення), логічне мислення, творчі здібності та пізнавальні процеси (сприйняття, пам'ять, увагу й уяву).

Використання блоків Дьенеша в освітній роботі з дошкільниками сприяє ознайомленню дітей з геометричними фігурами, формою предметів, розміром; розвитку розумових умінь: порівнювати, аналізувати, класифікувати, узагальнювати, абстрагуватися, кодувати та декодувати інформацію; засвоєнню елементарних навичок алгоритмічної культури мислення; розвитку пізнавальних процесів: сприйняття, пам'яті, уваги, уяви; розвитку творчих здібностей.

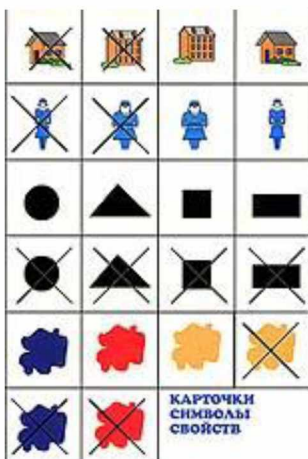
Виділяють такі форми організації роботи з логічними блоками:

1. Заняття (комплексні, інтегровані), що забезпечують наочність, системність і доступність, зміну діяльності.
2. Спільна та самостійна ігрова діяльність (дидактичні ігри, настільно-друковані, рухливі, сюжетно-рольові ігри).
3. Предметно-розвивальне середовище (аплікація, режимні моменти, предметні орієнтири).

*Гра з логічними блоками***Гра «Скільки?»**

Матеріал : логічні фігури.

Мета гри : розвивати вміння ставити запитання та розвивати вміння виділяти властивості.

Опис гри : діти діляться на дві команди. Вихователь розкладає логічні фігури в будь-якому порядку та пропонує дітям придумати запитання, що починаються зі слів «Скільки...». За кожне правильне питання дитині дається фішка. Виграє команда, яка набрала більшу кількість фішок.

Картки із символами властивостей

У багатьох іграх з блоками Дьенеша та логічними фігурами використовуються картки із символами властивостей. Знайомство дитини із символами властивостей – важлива сходинка в засвоєнні всієї знакової культури, грамоти математичних символів, програмування і т. ін. На картках умовно позначені властивості блоків

(колір, форма, розмір, товщина). Усього – 11 карток. І ще 11 карток із запереченням

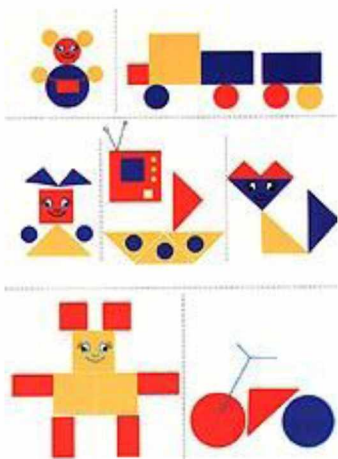
властивостей, наприклад: не червоний. Картки з символами властивостей можуть використовуватися не тільки як доповнення до блоків Дьенеша та логічних фігур, але і як самостійний матеріал для ігор, на зразок відомих у всьому світі «меморі».

Гра : «Магазин».

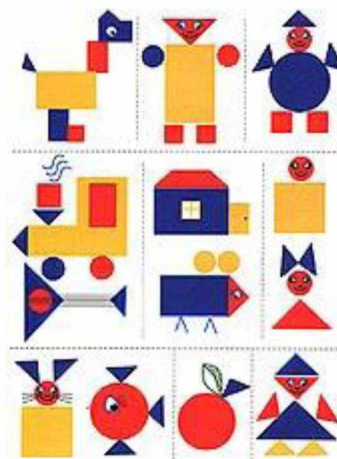
Матеріал : товар (картки із зображенням предметів), логічні фігури.

Мета гри :

1. Розвиток уміння виявляти й узагальнювати властивості.
2. Розвиток уміння міркувати, аргументувати свій вибір.

Опис гри: Діти приходять до магазину, де представлений великий вибір іграшок. У кожної дитини 3 логічні фігури – «грошенята». На одне «грошеня» можна купити тільки одну іграшку. Правила купівлі: купити можна тільки таку іграшку, у якій є хоча б одна властивість логічної фігури. Правило можна ускладнити: вибір іграшки з двома властивостями (наприклад, великий квадрат, синій квадрат і т.

ін.).

Використання в роботі з дітьми дошкільного віку логічних блоків Дьенеша сприяє високому рівню оволодіння прийомами виявлення властивостей, порівняння, класифікації, узагальнення, іншими логічними діями й операціями, учить помічати та моделювати властивості об'єктів, кодувати та декодувати інформацію про них тощо.

Алгоритм аналізу освітніх програм навчання та виховання дітей

1. Обґрунтування програми

а) характеристика суб'єктів освітнього процесу та їх ролей :

- на який віковий діапазон розрахована;
- наскільки врахований вік і рівень розвитку дітей;

б) обґрунтування тривалості програми;

в) обґрунтування новизни, актуальності, педагогічної доцільності програми;

г) відмінні риси програми від чинних;

д) значущість програми для дитини: практична (предметно-практична), соціальна тощо.

2. Цільовий компонент програми

а) Характеристика (рівень) цілей і завдань :

- комплексність і взаємопов'язаність між собою;
- пріоритетність (навчальних (предметно-практичних), розвивальних, виховних тощо);
- зв'язок із сучасними проблемами та тенденціями розвитку освіти, його вплив;
- вплив на регіональний (територіальний) компонент і врахування конкретних соціальних замовлень дітей і батьків;
- конкретність і прогностичність, тобто відображення бажаного результату;

б) Рівень прогнозованих результатів:

- відповідність означеним цілям і завданням (їх комплексність або відсутність такої, конкретність, взаємопов'язаність);
- діагностичність (реальність, конкретність, що фіксуються);
- багаторівневість (є чи ні), чим пояснюється обґрунтованість вибору рівнів, результатів;
- відповідність результатів рівню суб'єктів діяльності.

3. Змістовий компонент програми

– відображення потенціалу предмета: розвивальний, творчий (такий, що стимулює до творчості, пошуку, розвитку уяви), виховний;

– послідовність, логічність викладу змісту. Підходи до визначення рівнів вмісту, принципи відбору змісту;

– можливість вибору змісту в освітньому процесі, можливість його варіювання; поєднання теоретичного та практичного в змісті;

– інтегрованість змісту: міжпредметні зв'язки, орієнтація змісту на різноманітні види діяльності, на отримання дитиною соціального досвіду.

4. Організаційний компонент програми

– творчий (пошуковий, дослідницький) компонент освітнього процесу : при виборі методів і форм навчання, способів організації навчальної діяльності;

– відповідність організації контингенту: доступність, можливість вирішувати індивідуальні освітні завдання;

– варіативність організації залежно від рівня контингенту;

– різноманітність педагогічних технологій;

– обґрунтованість і опис педагогічних технологій.

5. Моніторинговий компонент програми

– наявність і відповідність системи критеріїв і показників очікуваних результатів;

– наявність і обґрунтованість технологій відстеження результатів програми.

Відповідність технологій відстеження результатів критеріям і показникам;

– інтегративність і варіативність технологій відстеження результатів;

– наявність аналізу результативності освітньої програми (кожної дитини та групи в цілому).

Вимоги до методичних рекомендацій

Методичні рекомендації – вид методичної продукції, що розкриває порядок, логіку й акценти вивчення будь-якої теми, проведення заняття, заходу. У методичних рекомендаціях акцент робиться не стільки на послідовності здійснюваних дій, скільки на розкритті однієї або кількох методик, вироблених на основі позитивного досвіду. Їх завдання – рекомендувати найбільш ефективні, раціональні варіанти, зразки дій стосовно певного виду діяльності.

Структура методичних рекомендацій

Загальна структура:

1. Титульний аркуш.
2. Анотація, що вміщує лаконічні відомості про:
 - суть питання;
 - призначення методичних рекомендацій;
 - можливі сфери використання рекомендацій.
3. Зміст методичних рекомендацій можна структурувати так:
 - описати, що саме рекомендується робити з досліджуваного питання (поетапно) і як (за допомогою яких форм і методів);
 - дати поради щодо вирішення:
 - організаційних питань;
 - матеріально-технічного забезпечення (Інтернет-ресурси);
 - кадрового забезпечення (вимоги до педагога);
 - виокремити найбільш важкі моменти в організації та проведенні описуваного виду діяльності.
4. Список рекомендованої літератури за темою рекомендацій складається в алфавітному порядку, відповідно до сучасних правил оформлення літературних джерел.
5. Додатки, які можуть охоплювати:
 - приклади питання до ігор, конкурсів, вікторин;
 - схеми, діаграми, фотографії, карти, ксерокопії архівних матеріалів;
 - тематику відкритих заходів, екскурсій тощо.

Загальні вимоги до оформлення методичних рекомендацій

- загальний обсяг методичних рекомендацій (без урахування додатків) повинен складати не більше 10 аркушів комп'ютерного тексту (шрифт 14 Times New Roman);
- обсяг основного змісту – не менше половини всього рукопису;
- обсяг додатків не лімітується, але вони повинні відповідати тексту;
- посилання на використану літературу в тексті потрібно подавати у квадратних дужках;
- список використаних джерел повинен містити 10–15 назв;
- кількість і обсяг розділів не лімітується.

Вимоги до наочного матеріалу

Наочний матеріал повинен відповідати певним вимогам:

- предмети для рахунку та їх зображення повинні бути відомі дітям, вони беруться з навколишнього життя;
- щоб навчити дітей зіставляти кількості в різних сукупностях, необхідно урізноманітнити дидактичний матеріал, який можна було б сприймати різними органами чуття (слух, візуально, на дотик);
- наочний матеріал повинен бути динамічним і в достатній кількості; відповідати гігієнічним, педагогічним і естетичним вимогам;
- виступати в матеріальній формі та виконувати свою основну функцію – бути таким засобом праці, який забезпечує реалізацію діяльності вихователя та дітей у процесі навчання та виховання;
- бути орієнтованим на цілі навчання, тобто сприяти їх досягненню;
- бути інструментами реалізації методів і прийомів, що застосовуються у навчально-виховному процесі, та забезпечувати управління діяльністю вихователя та дітей;
- відповідати сучасним досягненням методики та сприяти реалізації новітніх технологій навчання та виховання.

Гігієнічні вимоги до видань для дітей

(Див. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей [Електронний ресурс] : ДСанПіН 5.5.6 – 138 – 2007. – Режим доступу: <http://www.balance.ua/ua/news/detail/6163/>. – Назва з екрана)

5.1. Загальні гігієнічні вимоги.

5.1.1. Якщо читацька адреса видання охоплює дві або більше вікові категорії, видання потрібно оформлювати згідно з вимогами для молодшої з указаних груп.

5.1.2. Заборонено друкування видання способом глибокого друку. Не дозволяється друкувати видання для першої та другої вікових груп способом високого друку з використанням форм, які містять сплав на основі свинцю.

5.1.3. Скріплення блоку шиттям наопашки заборонено для таких видань: у палітурках; в обкладинках з товщиною блоку більше 10-ти мм.

5.1.4. Забороняється друкувати текст на кольоровому, сірому фоні, на ділянках багатокількох ілюстрацій оптичною густиною більше 0,3 мм.

5.1.5. У разі друкування чорною фарбою інтервал оптичних густин між елементами зображення тексту та папером у виданні повинен бути не менше 0,7 мм.

5.1.6. Для всіх видів видань установлюється обов'язковий мінімальний розмір двох корінцевих полів на суміжних сторінках не менше 26 мм, при цьому розмір корінцевого, верхнього, зовнішнього, нижнього полів повинен бути не менше 10 мм. Дозволяється на полях, крім корінцевого, розміщувати умовні позначення завдань, наочні зображення, текст обсягом не більше 50 знаків на відстані не менше 5 мм від поля.

5.1.7. Заборонено використовувати в підручниках і навчальних посібниках для всіх вікових груп:

- для основного та додаткового тексту виворітний шрифт, кольорові фарби, кольорові фарби на кольоровому фоні;
- для виділеного тексту – виворітний шрифт і кольорові фарби на кольоровому фоні;
- кольоровий і сірий фон у робочих зошитах, прописах на ділянках, передбачених для письма;
- розміщувати текст на трьох і більше шпальтах;

– скріплення блоку шиттям наопашки, безшовне клейове скріплення блоку.

5.1.8. У виданнях, функційно призначених для розфарбування, лінія малюнка повинна бути товщиною не менше 2-ох пунктів, мінімальний окремих елемент малюнка повинен бути не менше 5-ти мм.

5.1.9. Забороняється застосування у виданнях для всіх вікових груп шрифтів вузького накреслення, крім заголовків.

5.1.10. У виданнях для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку пробіл між словами повинен бути не менше кегля шрифту тексту.

5.1.11. Забороняється застосування в навчальних виданнях для всіх вікових груп медієвальних шрифтів.

5.2. Вимоги до видань першої групи.

5.2.1. Довжина рядка тексту, збільшення інтерліньяжу, гарнітура шрифту залежно від кегля шрифту видання, що випускається із застосуванням шрифтів на кириличній та латинській графічній основі, повинні відповідати вимогам.

Довжина рядка не регламентується при обсязі тексту до 200 знаків на полосі.

Таблиця

Кегль шрифту не менше	Збільшення інтерліньяжу, пункти не менше	Довжина рядка				Характеристика шрифту		
		мінімальна		максимальна		група	місткість не більше	накреслення вічка
		квадрати	мм	квадрати	мм			
20 і більше	2	6 2/1	117	9 1/2	171	рублені, нові мало-контрастні	5,0 (5,5) **	нормальне або широке світле пряме
16-18	4	6 2/1	117	9 1/4	167	рублені, нові мало-контрастні	6,0 (6,6) **	нормальне або широке світле пряме
14	4	6	108	8 1/2	153	рублені	6,7 (7,4) **	широке або над-широке світле пряме
12*	2	5	90	8 1/2	153	рублені	7,7	нормальне, широке або дуже широке світле пряме

* Для додаткового тексту обсягом не більше 200 знаків на полосі.

** Указана місткість шрифту для видань на латинській графічній основі.

5.2.2. Для друкування основного тексту на кольоровому, сірому фоні та на ділянках багатоколірних ілюстрацій потрібно застосовувати таке шрифтове оформлення видання, з урахуванням вимог пункту 5.1.4:

–рублені шрифти широкого світлого прямого накреслення з місткістю не більше 5 знаків у квадраті;

–кегель шрифту не менше 20-ти пунктів для обсягу тексту понад 200 знаків;

–кегель шрифту не менше 16-ти пунктів для обсягу тексту до 200 знаків;

–збільшення інтерліньяжу не менше, ніж на 4 пункти;

–довжина рядка та місткість шрифту – відповідно до вимог табл. 1 та пункту

5.2.1.

5.2.3. Для основного тексту видання, що випускається із застосуванням шрифтів на латинській графічній основі, потрібно використовувати шрифт кеглем не менше 16 пунктів відповідно до вимог, викладених у табл. 1 та пункті 5.2.1.

5.2.4. Забороняється друкувати основний текст:

–виворітним шрифтом;

–кольоровими фарбами, крім виокремленого тексту.

5.2.5. Забороняється складання тексту в декілька шпальт, крім віршів.

5.2.6. Вірші допускається складати у дві шпальти тільки в разі відстані між шпальтами не менше 1/3 максимальної довжини рядка в шпальтах.

5.2.7. Шрифтове оформлення та поліграфічне виконання додаткового та

виокремленого тексту повинен відповідати вимогам, викладеним у табл. 1 та пункті 5.2.2.

Потрібно застосувати шрифти напівжирного накреслення кеглем, не меншим від кегля шрифту основного тексту. Дозволяється застосування рисованих шрифтів кеглем не менше 20 пунктів зі збільшенням інтерліньяжу на 6 пунктів.

5.2.8. Для друкування виокремленого тексту кольоровими фарбами потрібно застосовувати кегль шрифту не менше кегля шрифту основного тексту. Не дозволяється друкувати виокремлений текст кольоровими фарбами на кольоровому фоні, багатоколірних ілюстраціях, і не можна друкувати виворотним шрифтом.

5.2.9. Поліграфічне виконання видання повинно бути однаковим в усьому обсязі видання.

5.2.10. Для основного, додаткового та виокремленого тексту, крім заголовків, у виданні потрібно застосовувати шрифти не більше двох гарнітур або двох накреслень однієї гарнітури.

5.2.11. Лінію шрифту тексту відносно корінцевого згину на двох суміжних сторінках або розгортці не рекомендується розміщувати більше, ніж у двох напрямках.

5.2.12. Площа ілюстрацій на сторінці видання повинна бути не менше 50 %.

5.2.13. Рекомендована ілюстративність видання – не менше 75 %.

5.2.14. Ілюстрації та текст на сторінці повинні бути розміщені так, щоб обсяг безперервного читання не перевищував 50–100 знаків. Дозволяється збільшення обсягу безперервного читання до 100–150-ти знаків тільки у виданнях з підготовки до навчання для дітей 6 років.

5.2.15. Кількість перенесень на повноформатній сторінці тексту не повинно бути більше 4.

5.2.16. У виданнях, у вихідних відомостях яких указано «Для читання дорослими дітям», допускається шрифтове оформлення тексту кеглем не менше 12-ти пунктів.

Рекомендації щодо оформлення мультимедійних презентацій

Мультимедійна презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, діаграми та графіки, слайд-шоу, звукове оформлення та дикторський супровід, відеофрагменти й анімацію, тривимірну графіку.

У чіткому визначенні, мультимедіа – це система комплексної взаємодії візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео тощо в одному цифровому відтворенні.

Основною відмінністю презентацій від решти способів представлення інформації є їх особлива насиченість змістом й інтерактивність, тобто здатність певним чином змінюватися та реагувати на дії користувача.

Переваги мультимедійної презентації:

- унаочнює матеріали, що презентуються;
- підвищує оперативність і об'єктивність оцінювання результатів наукового дослідження;
- гарантує безперервний зв'язок у відносинах «журі – учень»;
- сприяє розвитку продуктивних, творчих функцій мислення учнів, формуванню операційного стилю мислення.

Рекомендації щодо презентування матеріалів в електронному вигляді

Загальна частина

Матеріали в електронному вигляді для супроводу доповідей представляються на електронних носіях у форматі електронних презентацій.

Структура матеріалів в електронному вигляді

Матеріали складаються зі слайдів:

- титульного;
- інформаційних;
- завершального.

У **титульному слайді** вказуються:

- тема науково-дослідницької роботи;
- прізвище, ім'я та по батькові доповідача;
- прізвище, ім'я та по батькові наукового керівника, наукове звання, посада.

Інформаційні слайди містять таку інформацію:

- актуальність досліджуваної проблеми;
- науковий апарат роботи;
- завдання дослідження;
- хід, зміст дослідження;
- результати дослідження;
- основні висновки.

Крім того, інформаційні слайди можуть містити діаграми та графіки, необхідні текстові, табличні й інші матеріали.

Вибір типу інформації, схем структуризації даних і порядок їх викладу здійснюється доповідачем відповідно до мети створення презентації.

Завершальний слайд містить подяку слухачам і глядачам за увагу.

Раціонально використовувати наскрізну нумерацію слайдів, тобто титульний слайд – це слайд № 1, перший інформаційний слайд – це слайд № 2 і далі по порядку. Номер слайда відображається в правому верхньому кутку. На титульному та завершальному слайдах номер може не проставлятися.

Формат слайдів

Параметри сторінки:

- розмір слайдів має відповідати розміру екрана;
- орієнтація слайда – альбомна;
- ширина слайда – 24 см;
- висота слайда – 18 см;
- нумерувати слайди потрібно арабськими цифрами без знаків номера, рисочок тощо;
- формат показу слайдів – «Демонстрація».
- графічний і текстовий матеріали розміщуються на слайдах так, щоб ліворуч і праворуч від краю слайда залишалось чисте поле шириною не менше 0,5 см.

Фон слайдів

Фон є елементом заднього (другого) плану. Він має виділяти, підкреслювати інформацію слайда, але не затуляти її.

Використання різних фонів на слайдах в межах однієї презентації не створює відчуття єдності, зв'язності, стильності інформації.

Щоб уникнути цієї помилки, складання кольорової схеми презентації має починатися з вибору двох головних функціональних кольорів, які використовуються для фону та звичайного тексту.

Поєднання двох кольорів – кольору тексту та кольору фону – істотно впливає на глядача: деякі пари кольорів не тільки стомлюють зір, але й можуть привести до стресу.

Традиція нашого сприйняття пов'язана з тим, що фон має бути світлим, а текст – темним. Цей контрастний образ прийшов від «книжкового» тексту. У друкованих текстах ми стикаємося з максимальним контрастом: чорний – білий. Ми до нього звикли, око він не стомлює. Проте сприйняття тексту з екрану має дещо іншу специфіку. Зокрема, екран генерує випромінювання, і тому різкий контраст кольору та фону втомлює око. Є прийоми, за допомогою яких можна цей різкий контраст пом'якшити. Наприклад, можна обрати фон і колір в одній гамі, тобто тільки зробити фон максимально світлим, а шрифт – темним.

Необхідно запам'ятати ще одне правило вибору фону.

Будь-який фоновий малюнок підвищує стомлюваність очей і знижує ефективність засвоєння презентованого матеріалу.

Використання фотографій як фону є не завжди вдалою ідеєю через труднощі з підбором шрифту. У цьому випадку треба або використовувати більш-менш однотонні, іноді – ледь розмиті фотографії, або розташовувати текст не на самій фотографії, а на кольоровій підкладці. Проте такий варіант оформлення фону повинен бути виправданим метою презентації.

Заважає сприйняттю текстової інформації й використаний у презентації фон у вигляді анімованого об'єкта.

Рекомендується використовувати світлий фон слайдів (за кольорами: червоний – не менше 255 (яскравість цього кольору в отримуваному в цілому); зелений – не менше 225; синій – не менше 225; поєднання, що рекомендується, – 230, 240, 250).

Текст

У тексті варто дотримуватися єдиного стилю оформлення. Не експериментуйте зі шрифтами. Шрифт – складний елемент дизайну. Досить легко зіпсувати слайд невмілим використанням шрифтів.

Під час оформлення презентації краще використовувати такі шрифти:

- Arial;
- Comic Sans MS;
- Courier New;
- Georgia;
- Tahoma;

- Times New Roman;
- Verdana.

Вибір розміру (кегля) шрифту тексту

Кегль шрифту залежить від типу, фону презентації, проєкційного Дидактичні засоби (обладнання).

Не варто використовувати виділення підкресленням, тому що в сприйнятті активних користувачів Інтернету підкреслення пов'язане з гіперпосиланням.

Рекомендовані розміри шрифтів:

<i>Вид об'єкта</i>	<i>Розмір шрифту</i>
Заголовок слайда	22-30 pt
Підзаголовок	20-28 pt
Текст	18-22 pt
Підписи даних у діаграмах	20-24 pt
Підписи осей у діаграмах (якщо є)	18-22 pt
Заголовки осей у діаграмах (якщо є)	18-22 pt
Шрифт легенди	16-22 pt
Номер слайда	14-16 pt
Інформація в таблицях	18-22 pt

Рекомендовані кольори шрифтів:

<i>Колір</i>	<i>Red</i>	<i>Green</i>	<i>Blue</i>
чорний	0	0	0
синій	0	0	255
темно-синій	0	0	125
червоний	255	0	0
темно-червоний	125	0	0
коричневий	125	125	0
зелений	0	255	0
темно-зелений	0	125	0
малиновий	125	0	125
бірюзовий	0	125	125

Колір і розмір шрифту мають бути підібрані так, щоб всі надписи чітко читалися на вибраному полі слайду.

Вимоги до вибору кольорів при оформленні презентації

Фізіологи та психологи вже давно займаються вивченням дії світла та кольору на фізичний і емоційний стан людини. Для створення ефективною та гармонійною презентації потрібно правильно вибрати її основний колір.

Основний колір презентації – це колір тла більшості слайдів, який і буде створювати загальний настрій глядача.

Під час вибору основного кольору потрібно зважати на так звану психологічну характеристику кольорів. Вона виражає вплив кольорів на психічний стан людини. Цей вплив може відрізнятися залежно від віку, соціального статусу та настрою людини.

Стимулювальні (теплі) кольори сприяють збудженню та діють як подразники (за спаданням інтенсивності впливу: червоний, помаранчевий, жовтий). Дезінтегрувальні (холодні) кольори заспокоюють, викликають сонливий стан (у тому самому порядку: фіолетовий, синій, блакитний, синьо-зелений, зелений). Нейтральні кольори – світло-рожевий, жовто-зелений, коричневий.

Однак у більшості випадків кольори мають таку психологічну характеристику:

- червоний колір – енергійний, агресивний, збуджувальний, на певний час активізує всі функції організму, піднімає настрій;
- жовтий колір – зменшує втомлюваність, стимулює органи зору та нервову систему, сприяє розумовій діяльності та вирішенню проблем;
- зелений колір – фізіологічно найбільш сприятливий для людини, зменшує напругу та заспокоює нервову систему, на тривалий час збільшує працездатність, сприяє критичному та вдумливому підходу до вирішення проблем, зменшенню кількості помилок у прийнятті рішень;
- блакитний колір – знижує значення більшості фізіологічних властивостей організму – пульсу, тиску, тону м'язів, сприяє виникненню відчуття розчарування та підозри;
- синій колір – за дією схожий з блакитним, з більш вираженим ефектом, коли заспокоєння може переходити в пригнічення;
- фіолетовий колір – у чомусь поєднує властивості синього та червоного, може викликати неврівноваженість, відчуття незахищеності.

Наведені характеристики впливу деяких кольорів на психічний стан людини можуть також відрізнятися залежно від інтенсивності кольорів. За умови зменшення інтенсивності та яскравості кольору зменшується інтенсивність його дії на психіку людини. Варто також зважати на те, що простим, насиченим кольорам та їх контрастному поєднанню надають перевагу люди зі здоровою, не перевтомленою психікою. До цієї категорії належать діти, підлітки, люди фізичної праці, люди з прямим і відкритим характером. Для підтвердження цього положення достатньо звернути увагу на кольорову гаму виробів ужиткового мистецтва та виробів, призначених для дітей, особливо дошкільного віку. Така кольорова гама збуджує й активізує діяльність.

Малонасичені кольори з тонким поєднанням відтінків, з плавним переходом від одного відтінку до іншого викликають заспокоєння, потребують більш тривалого та вдумливого спостереження об'єктів, їм надають перевагу люди з доволі високим культурним рівнем, середнього та похилого віку, з інтелектуальним спрямуванням трудової діяльності, а також люди з утомленою або дуже чутливою нервовою системою. Тому ці кольори переважають в одязі людей старшого покоління, в інтер'єрі музеїв, лікарень.

Для презентації можуть бути використані певні поєднання кольорів:

- контрастні кольори – два кольори, між якими на кольоровому крузі знаходяться три проміжні кольори, наприклад, синій і червоний, фіолетовий і помаранчевий тощо;
- додаткові кольори – два кольори, що розміщені один напроти одного на кольоровому крузі, наприклад синій і помаранчевий, фіолетовий і жовтий тощо;
- монохроматичні (відтінкові) кольори – кольори, що розміщені в одному секторі на кольоровому крузі. Це фактично один колір з різною насиченістю;
- теплі кольори – кольори, що розміщені в правих секторах кольорового круга від червоного до жовто-зеленого;
- холодні кольори – кольори, що розміщені в лівих секторах кольорового круга від пурпурного до зеленого.

Як правило, у кольоровій гамі презентації використовуються 2–3 кольори. Можуть також використовуватися 2–3 кольори, що є відтінками основного та додаткових кольорів. Бажано, щоб кольорова схема була однаковою для всіх слайдів.

Текстова переважаність

Не розміщуйте на слайді дослівно все, що ви маєте намір сказати словами. Великий текст дуже важко читати та майже неможливо запам'ятати.

Прагніть максимально скоротити довжину речень, відмовитися від вставних

конструкцій та інших граматичних «надмірностей». Текст у презентації повинен бути простим, лаконічним, таким, що нагадує тези (якщо, звичайно, ви не використовуєте цитати).

Оптимізуючи текст, подумки видаляйте по черзі кожне слово з речення і дивіться, чи зміниться його зміст. Якщо ні – безжально позбавляйтеся від цього слова.

Не пишіть весь текст прописними літерами.

СЛОВО, НАПИСАНЕ ЛИШЕ ПРОПИСНИМИ ЛІТЕРАМИ, ВТРАЧАЄ ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ І ЗЛИВАЄТЬСЯ З ІНШИМИ.

Розстановка пробілів

Під час набору тексту пробіли ставляться:

–після, а не до знаків: крапка; кома; двокрапка; крапка з комою; знак питання; знак оклику; завершальні лапки; дужка, що закриває текст;

–до, а не після знаків: дужка, що відкриває текст початкові лапки;

–між окремими словами.

Числові значення

Під час оформлення числових показників необхідно врахувати такі правила оформлення :

–при посиланні на роки певного століття, потрібно значення року вказувати арабськими цифрами, а століття – римськими (наприклад, 70-і роки XX ст.);

–не варто використовувати на слайді числове значення, оформлене у вигляді буквеного скорочення (наприклад, «млн.», «млрд.»); краще для сприйняття вживати арабські цифри (наприклад, «1 000 000», «1 000 000 000»);

–можна виділяти числові значення іншим кольором, розміром шрифту.

Графічні об'єкти в презентації

Використовуючи графічні об'єкти в презентації, необхідно враховувати деякі моменти :

1. Не використовуйте малюнки, фотографії поганої якості чи зі спотвореними пропорціями.

2. Коректно застосовуйте ілюстративний матеріал на слайді.

Бажано, щоб зображення було не стільки фоном, скільки ілюстрацією тексту, яка допомагає по-новому його зрозуміти та розкрити. Одночасно треба продумати й фон малюнка, який би підкреслював усі його деталі. Підпис малюнка повинен розташовуватися під ним.

3. Рівномірно та раціонально використовуйте площу слайда.

Потрібно враховувати особливості сприйняття, які склалися в європейській традиції: інформація, особливо при переглядовому читанні, сприймається зліва направо і зверху вниз – відповідно до руху ока. Тому найважливіша інформація має розміщуватися зверху ліворуч. Враховувати ці особливості сприйняття потрібно під час розміщення на слайді тексту та графічного об'єкта.

Якщо текст первинний, а графіка – це всього лише ілюстрація, то краще розмістити текстовий фрагмент у лівому верхньому куті слайда, а графічний об'єкт – внизу праворуч.

Якщо ж графічний об'єкт є смисловою домінантою слайда, а текст – це коментар до малюнка, то в цьому випадку взаємне розташування потрібно зробити інакшим: малюнок – зверху ліворуч, а текст – внизу праворуч.

Діаграми

Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.

Дані та підписи не повинні накладатися одне на одне та зливатися з графічними елементами діаграми.

Структурні діаграми готуються за допомогою стандартних засобів малювання пакету MS Office.

Якщо під час форматування слайда необхідно пропорційно зменшити розмір діаграми, то розмір шрифтів реквізитів повинен бути збільшений з таким розрахунком, щоб реальне відображення об'єктів діаграми відповідало значенням, указаним у таблиці.

Під час вибору типу діаграми необхідно визначати тип порівняння даних: покомпонентне, позиційне, часове, почасткове чи кореляційне.

Кожному із цих типів порівняння відповідає один з п'яти основних типів діаграм: коло, лінійна (стрічкова), точкова діаграми, гістограма або графік.

Під час покомпонентного порівняння, передусім, показується розмір кожного компонента у відсотках від якогось цілого.

При позиційному порівнянні ми виявляємо, як об'єкти співвідносяться один з одним – чи однакові вони, більші або менші за інші.

Часове зіставлення показує, як змінюються дані в часі, що відбувається з тими чи іншими показниками впродовж певних проміжків часу.

Почасткове зіставлення допомагає визначити, скільки об'єктів потрапляє в певні послідовні області числових значень. Наприклад, почасткове порівняння використовується для того, щоб показати, яка частка мешканців належить до вікової групи до 10 років, яка – від 10 до 20 і так далі.

Кореляційне порівняння показує наявність (або відсутність) залежності між двома змінними.

Також необхідно виділяти найважливіші частини діаграми, графіка.

Для побудови більшості кругових діаграм краще використовувати не більше шести компонентів. Якщо потрібно відобразити більше число компонентів, варто вибрати з них п'ять найбільш важливих, а останні – згрупувати в категорію «інші».

Під час складання лінійних діаграм необхідно переконатися, що проміжок, що розділяє лінії (стрічки), менший, ніж ширина самих ліній (стрічок).

Використовуйте найконтрастніший колір або штрихування для того, щоб виділити найважливіший елемент, підкреслюючи тим самим основну ідею, виражену в заголовку діаграми.

Під час складання графіка варто мати на увазі, що лінія повинна бути грубшою, ніж вісь абсцис, яка, у свою чергу, повинна бути грубшою за горизонтальні та вертикальні лінії, що створюють координатну сітку.

Вертикальні лінії координатної сітки можна використовувати для того, щоб розділити значення параметра за попередні періоди та дані прогнозу або розбити тимчасову вісь на четвертини або роки. Горизонтальні лінії допомагають точніше зіставляти відносні величини. Тому в кожному окремому випадку треба вирішити, яку саме кількість вертикальних і горизонтальних ліній варто задавати.

Для наведення числових даних доцільно використовувати числовий формат з роздільником груп розрядів. Якщо дані (підписи даних) є дробовими числами, то число десяткових знаків, що відображається, повинно бути однакове для всієї групи цих даних (усього ряду підписів даних).

Числа потрібно округлювати й уникати дробів, якщо точна величина несуттєва. Наприклад, 12 % запам'ятовується набагато краще, ніж 12,3 % або 12,347 %.

Таблиці

Таблична інформація вставляється в матеріали як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel.

Під час розміщення таблиці як об'єкта та пропорційної зміни її розміру реальний розмір шрифту, що відображається, повинен бути не менший 18 pt.

Таблиці та діаграми розміщуються на світлому або білому фоні.

Не варто вставляти в презентації великі таблиці: вони складні для сприйняття – краще замінювати їх графіками, побудованими на основі цих таблиць.

Якщо все ж таблицю показати необхідно, то краще залишити якомога менше рядків і стовпців, навести лише найнеобхідніші дані.

Це також дозволить зберегти необхідний розмір шрифту, щоб таблиця не перетворилася на медичну таблицю для перевірки зору.

Не варто розбивати таблицю та розміщувати її окремі частини на різних слайдах, якщо при цьому ви забули на одному з них відзначити функційні й змістовні поля таблиці.

Анімація об'єктів і зміна слайдів

Основна роль анімації в презентаціях – це вирішення питання дозування інформації. При анімуванні об'єкта в презентації варто пам'ятати, що будь-який рухомий об'єкт знижує сприйняття, відволікає, порушує динаміку уваги.

На титульному слайді використання анімації об'єктів не допускається.

В інформаційних слайдах допускається використання анімації об'єктів тільки у випадку, якщо це необхідно для відображення змін, що відбуваються в тимчасовому інтервалі, і якщо черговість появи анімованих об'єктів відповідає структурі доповіді. У решті випадків використовувати анімацію недоцільно.

Анімація об'єктів повинна відбуватися автоматично після закінчення необхідного часу. Анімація об'єктів у межах одного слайда «по клацанню» нерациональна.

Звуковий супровід анімації об'єктів і переходу слайдів використовується за крайньої необхідності.

Уведення макросів у матеріали не допускається.

Поради Дейла Карнегі щодо підготовки презентацій

Ефективна презентація досягається за рахунок виконання чотирьох загальноприйнятих етапів – чотирьох «П»: планування, підготовки, практики та презентації:

Планування

1. Визначте основні моменти доповіді на основі аналізу специфіки аудиторії.
2. Опишіть ставлення Вашої аудиторії до цієї теми – її знання та досвідченість, потреби, бажання та цілі. Запитайте себе: «Наскільки аудиторія готова до сприйняття цієї теми?».
3. Визначте мету презентації, продумайте, як вона співвідноситься з очікуваними результатами. Ви прагнете щось повідомити аудиторії, переконати її, навчити, мотивувати своєю думку? Коли мета точно сформульована, її легко досягти.
4. Зміст презентації повинен залежати від цілей доповідача, інтересу та рівня знань аудиторії. Використовуйте загальні та зрозумілі слова і фрази, фокусуючи увагу на меті доповіді.

Підготовка

1. Підготуйте текст доповіді-супроводу презентації відповідно до визначеної структури та часу, відведеного на показ презентації.
2. Визначте важливість вашого повідомлення. Запитайте себе: «Чому це повідомлення настільки важливе для мене?».
3. Сформууйте структуру презентації, поставивши її в центрі доповіді та виділивши ключові моменти, що спираються на факти.

4. Підготуйте цікавий початок презентації. Поцікавтеся якимсь питанням, здивуйте аудиторію або наведіть як приклад який-небудь випадок, здатний зацікавити аудиторію. Відкриття може займати від 5 % до 10 % презентації.

5. Визначте головні ідеї доповіді й обґрунтуйте їх статистикою, документами, аналогіями або наочними прикладами. Майте на увазі, що всі основні ідеї повинні бути пов'язані з темою доповіді. Враховуючи, що слухачі пам'ятають від 4 до 6 різних позицій, ретельно відбирайте головні ідеї. Вони повинні скласти від 80 % до 85 % презентації.

6. Підготуйте гарне завершення презентації, що відповідає меті доповіді та запам'ятовується. Це може бути оригінальне (але не надто) підведення підсумків, інше формулювання теми або внесення сумнівів у ряди слухачів. Також може бути ефективним повернення до початку доповіді. Під час вибору способу завершення презентації варто визначити, якої реакції Ви очікуєте від слухачів. Завершення повинно займати від 5 % до 10 % презентації.

Практика

1. Підготуйте презентацію, яка має супроводжувати Вашу доповідь.
2. Повправляйтеся з доповіддю перед невеликою аудиторією або друзями та дізнайтеся їхню думку про зміст і стиль презентації. Нижче перераховані запитання, яким потрібно приділити особливу увагу :

- Чи добре сприймається доповідь?
- Чи спираються основні моменти доповіді на факти?
- Чи зрозумілі малюнки й ілюстрації, чи достатньо ілюструють вони цю тему?
- Чи не використовуєте ви терміни та вирази, незрозумілі аудиторії?
- Чи є завершення презентації таким, що запам'ятовується?
- Чи задоволені Ви самі своєю доповіддю?

3. Запишіть репетицію свого виступу на відео й уважно перегляньте її, відзначаючи всі відхилення від теми й інші прояви негарздів. Пам'ятайте, що кращий спосіб боротьби з нервуванням – це впевненість у собі, що зростає з кожним новим виступом.

4. Якщо це можливо, проведіть декілька репетицій, використовуючи нові ідеї та способи подання матеріалу. Зупиніться на тому способі, який вам більше подобається.

5. Налаштуйтеся на той час, який Вам відведено для презентації.

Презентація

1. Абсолютне володіння темою, максимальне залучення уваги аудиторії та донесення до неї важливості вашого повідомлення.

2. З погляду професіонала проведення презентації можна вважати привілеєм, який вимагає високого ступеня відповідальності, зате надає додаткові можливості.

3. Спочатку створіть сприятливе враження. По можливості дивіться в очі слухачам. Будьте самим собою та розслабтеся.

4. Розповідаючи, будьте природні. Говоріть ствердним підвищеним тоном. Уповільнюйте мовлення, щоб виділити головні моменти, витримуйте паузи, щоб відокремити їх один від одного.

5. Відповідаючи на запитання, акцентуйте увагу на основних моментах Вашого дослідження, не відхиляйтеся від сутності питання.

Нарешті, щоб уникнути демонстрації нудних слайдів, потрібно ознайомитися з тим, **як не треба робити презентації**. Можна виділити три основні помилки, яких варто уникати при підготовці презентації.

Українським невдалим буде робити презентацію, не думаючи про поєднання тла та вмісту слайдів. Не можна підбирати для слайдів важкий для сприйняття фон і колір

шрифту, що не контрастує з тлом. У протилежному випадку, презентація в режимі показу слайдів просто не сприймається оком, тому не доводиться говорити про підтримку виступу графічним матеріалом.

З іншого боку, не можна робити презентацію з диспропорціями в структурі слайдів. Наприклад, якщо аналітична частина містить у собі п'ять слайдів, практична частина презентації представлена одним слайдом зі скупим текстом, а висновок узагалі відсутній – така презентація не сприятиме позитивному ставленню до самої роботи.

Третій аспект, на який варто звернути увагу, пов'язаний із текстом на слайдах: не варто використовувати дрібний шрифт (він погано сприймається на слайдах); не рекомендується використання екзотичних і фігурних шрифтів; потрібно уникати слайдів, перевантажених текстом.

Критерії освітніх презентацій:

- повнота розкриття теми;
- структуризація інформації;
- наявність і зручність навігації;
- відсутність граматичних, орфографічних і мовних помилок;
- відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації;
- наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів (титольний, проект, список джерел, зміст тощо);
- оригінальність оформлення презентації;
- обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа й анімаційних ефектів;
- придатність презентації для обраної цільової аудиторії;
- грамотність використання кольорового оформлення;
- використання авторських ілюстрацій, фонів, фотографій, відеоматеріалів;
- наявність дикторського мовлення, його грамотність і доцільність;
- наявність, обґрунтованість і грамотність використання фонового звуку;
- розміщення та комплектування об'єктів; єдиний стиль слайдів.